

Evaluatie Cultuurfonds Leiden 2023

Evaluatie Cultuurfonds Leiden 2023

Rapport
Gemeente Leiden

Inhoudsopgave

H1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Onderzoeksvraag	1
1.3 De scope van het onderzoek	1
1.3.1 Corona en de cultuursector	1
1.3.2 Culturele infrastructuur	2
1.3.3 Doelmatigheid en doeltreffendheid	3
1.4 Onderzoeksmethoden	3
1.5 Leeswijzer	4
H2 De opdracht van het Cultuurfonds	5
2.1 De huidige opdracht van het Cultuurfonds	5
2.1.1 De oorsprong van het Cultuurfonds	5
2.1.2 Het Cultuurfonds en de Leidse Cultuurvisie	6
2.1.3 De beoogde resultaten van het Cultuurfonds	7
2.1.4 Samenwerking in het Handelshuis	7
2.2 Verschuivende accenten in een brede opdracht	8
2.3 Beelden bij de opdracht van het Cultuurfonds	9
2.4 Het gesprek tussen Cultuurfonds en gemeente	11
H3 Organisatie van het Cultuurfonds	14
3.1 Het budget van het Cultuurfonds	14
3.1.1 Omvang van het budget	14
3.1.2 Halvering budget maakte (inhoudelijke) keuzes noodzakelijk	16
3.2 Positionering van het Cultuurfonds ten opzichte van de gemeente	18
3.3 Snelheid, responsiviteit en transparantie van het Cultuurfonds	19
3.4 Roulatie van de cultuurmakelaar	21
3.5 Samenwerkingsrelaties	22
3.5.1 Samenwerking in het Handelshuis	22
3.5.2 Samenwerking met de kennismakelaar	24
3.6 Zichtbaarheid en bekendheid	25
H4 De effecten van het Cultuurfonds	27
4.1 Tevredenheid over het Cultuurfonds	27
4.2 Effecten van het Cultuurfonds	28
4.2.1 Versterken van de structuur van de cultuursector: meer verbinding en samenwerking	28
4.2.2 Verbeteren van het makersklimaat: belangrijk onderdeel van de opdracht, maar verschillen in behoeften en verwachtingen	30
4.2.3 Aanjagen van een onderscheidend aanbod: blijft aandacht vragen	32
4.2.4 Bevorderen van samenwerking met andere sectoren: samenwerking is intensiever en wordt gewaardeerd	34
4.3 De meerwaarde van het Cultuurfonds	35

H5 Conclusie en advies	39
5.1 Conclusie	39
5.2 Advies	40
Bijlage 1 Overzicht van bestudeerde documenten	43
Bijlage 2 Vragenlijst	44
Bijlage 3 Respondenten	46
Bijlage 4 Beschikkingen 2022	47
Colofon	51

Dit document (inclusief eventuele bijlagen) is opgesteld door BMC en de (auteurs)rechten met betrekking tot de inhoud en het format van dit document berusten bij BMC. Dit document is uitsluitend bedoeld voor gebruik door de opdrachtgever en mag niet worden gepubliceerd of aan anderen ter beschikking worden gesteld zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van BMC.

H1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

De stichting Cultuurfonds Leiden heeft als doel de stad Leiden te profileren als actueel podium voor kunst en cultuur. In 2013 is het Cultuurfonds voor het laatst geëvalueerd. Sinds deze evaluatie hebben er verschillende ontwikkelingen plaatsgevonden binnen het Cultuurfonds en binnen de gemeente en de (lokale en nationale) culturele sector. Daarom heeft de gemeente Leiden behoefte aan een onafhankelijke evaluatie van de huidige organisatie en uitvoering van het Cultuurfonds. De gemeente Leiden heeft BMC gevraagd deze evaluatie uit te voeren. De gemeente heeft daarbij aangegeven een beknopte inventarisatie en evaluatie van het verleden van het Cultuurfonds te wensen. Er is in dit onderzoek vooral gekeken naar de huidige organisatie en uitvoering van het fonds, alsmede naar de mogelijke toekomstige rol(len) van het fonds binnen de stad en de lokale cultuursector.

1.2 Onderzoeksvraag

De vraag van de gemeente Leiden is vertaald naar een aantal onderzoeksvragen.

De **kernvraag** van dit evaluatieonderzoek luidt:

In hoeverre kan het Cultuurfonds meerwaarde creëren voor de stad en de cultuursector?

Hierbij horen de volgende **deelvragen**:

- Wat is de opdracht van het Cultuurfonds? In hoeverre wordt deze opdracht gerealiseerd?
- In hoeverre is er zicht op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het Cultuurfonds?
- Welke directe, korte termijn effecten zijn waarneembaar binnen de huidige Cultuurfondsperiode (2020 - heden)?
- Zijn er ook langetermijneffecten zichtbaar? En zo ja, welke?
- Wat zijn de aanbevelingen voor de organisatie en uitvoering van het Cultuurfonds, uitgaande van de doelen in de Cultuurvisie?

1.3 De scope van het onderzoek

1.3.1 Corona en de cultuursector

De cultuursector is zwaar getroffen door de coronacrisis en is daar nog steeds niet volledig van hersteld. De littekens van de coronacrisis zijn tot op de dag van vandaag zichtbaar, ook binnen de Leidse economie en cultuursector. Zo blijkt uit onderzoek door het Nationaal Theaterfonds dat driekwart van de theaterbezoekers in Nederland nu minder voorstellingen bezoekt dan voor de crisis.¹ Een vergelijkbaar patroon is zichtbaar bij bioscopen en musea.²

¹ <https://nationaaltheaterfonds.nl/nederlands-publiek-wil-theater-trouw-blijven/>

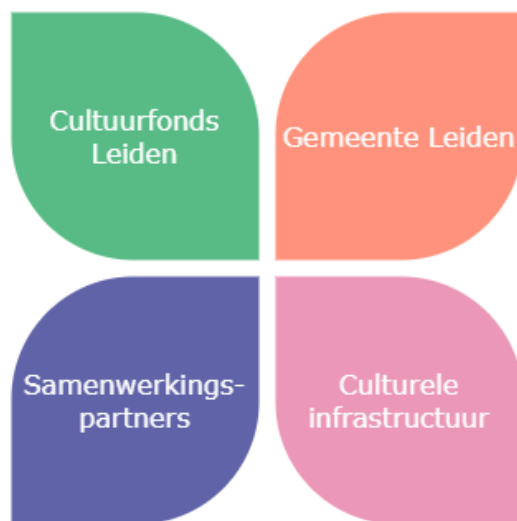
² <https://nos.nl/artikel/2429680-waar-blijft-het-publiek-cultuursector-worstelt-sinds-corona>

Aangezien de coronacrisis de doelstellingen van het Cultuurfonds om de cultuursector te professionaliseren, versterken en te verbinden - zowel binnen de cultuursector als met andere sectoren - heeft gecompliceerd, hebben we hier aandacht voor in dit onderzoek.

1.3.2 Culturele infrastructuur

In dit onderzoek beschrijven we de ervaringen van betrokkenen bij het Cultuurfonds. Door vanuit verschillende perspectieven ervaringen met het fonds op te halen ontstaat een breed beeld over de behaalde doelen van het fonds, de meerwaarde en de gewenste toekomstige rol en inrichting. De cultuursector bestaat uit een fijnmazig netwerk van culturele instellingen en makers/kunstenaars die allemaal hun eigen kenmerken hebben wat betreft aanbod, activiteiten, doelen en ambities, en wat betreft kostenstructuur en inkomsten die worden verkregen. De wijze waarop de cultuursector is gestructureerd en gefinancierd vraagt om een onderzoeksopzet die recht doet aan de grote diversiteit aan soorten instellingen, organisaties en makers binnen de lokale cultuursector. In dit onderzoek is het perspectief van de volgende vier groepen meegenomen:

1. Cultuurfonds
 - Bestuur
 - Cultuurmakelaar
2. Gemeente
 - Bestuur (portefeuillehouder)
 - Beleid (Team Cultuur, Team Kennisstad, Team Economie)
3. Samenwerkingspartners
 - Citymarketing (Leiden & partners)
 - Bedrijfsleven, waaronder Centrummanagement Leiden (CML)
4. Culturele infrastructuur
 - Culturele instellingen
 - Makers
 - Amateurkunst

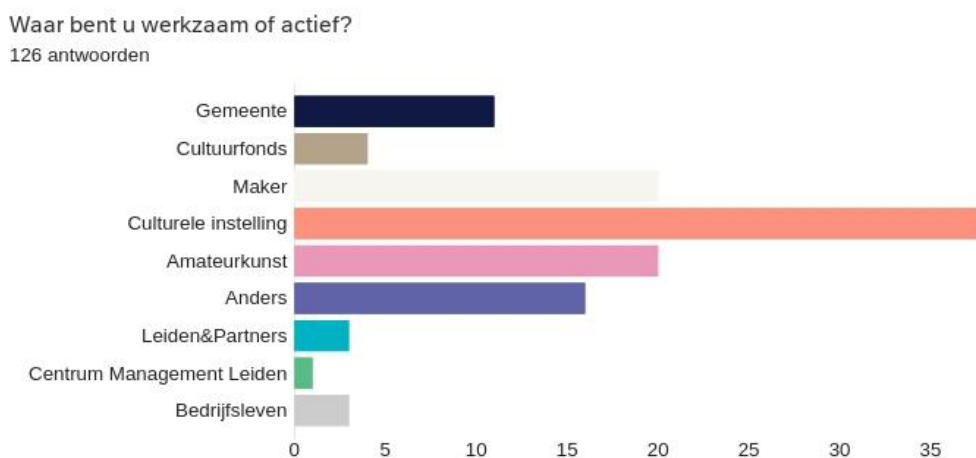
1.3.3 Doelmatigheid en doeltreffendheid

In dit onderzoek kijken we of er *zicht* is op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het Cultuurfonds. Hierbij komen vragen aan de orde als: zijn de doelen, activiteiten en ondersteuning van het fonds voldoende helder en gedocumenteerd? En worden de doelen, activiteiten en ondersteuning voldoende verantwoord? Voor het beantwoorden van deze vragen maken we gebruik van objectieve gedocumenteerde informatie en interviews. We doen geen uitspraken over de doelmatigheid van het fonds op projectniveau, maar we onderzoeken of hier zicht op is en hoe de verantwoording hierover plaatsvindt.

1.4 Onderzoeksmethoden

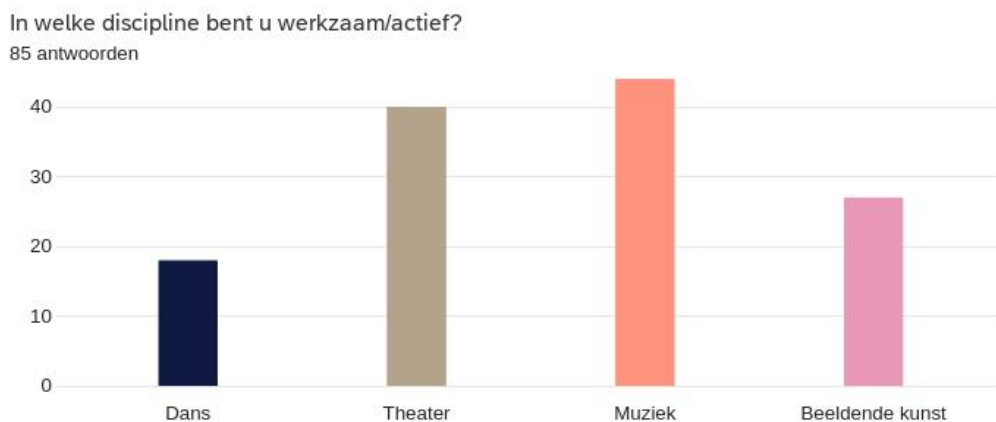
Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is gebruikgemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Allereerst is er een documentenstudie uitgevoerd op basis waarvan onder andere de oorspronkelijke en huidige opdracht en de wijzigingen in de financieringsstructuur in kaart zijn gebracht. Hiervoor zijn onder meer de Uitvoeringsovereenkomst van het Cultuurfonds, verschillende jaarverslagen van Cultuurfonds Leiden en de Cultuurvisie 2020 van de gemeente Leiden bestudeerd. Een volledig overzicht van de bestudeerde literatuur is opgenomen in bijlage 1.

Vervolgens hebben we een online vragenlijst uitgezet waarbij de mailinglist voor de cultuurborrel van de gemeente Leiden is gebruikt om personen vanuit het Cultuurfonds, de gemeente, de samenwerkingspartners en de culturele infrastructuur te benaderen (de vragenlijst is opgenomen in bijlage 2). In totaal hebben 249 mensen de vragenlijst ontvangen waarna 126 mensen (51%) de vragenlijst geheel of gedeeltelijk hebben ingevuld. De inwoners van Leiden zijn in het kader van deze evaluatie niet rechtstreeks bevraagd over hun ervaringen met (de initiatieven van) het Cultuurfonds. De verdeling over de verschillende groepen is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1 Verdeling respondenten

Aan de respondenten die werkzaam zijn in de culturele sector is vervolgens gevraagd in welke discipline zij werken of actief zijn.

Figuur 2 Respondenten uit de culturele sector naar discipline

Dit kwantitatieve onderzoek was bedoeld om in korte tijd een zo groot mogelijke groep te bereiken. Vervolgens hebben we de verdieping gezocht tijdens in totaal zeventien (groeps)gesprekken met een afvaardiging van het Cultuurfonds, de gemeente, de samenwerkingspartners en de culturele infrastructuur. Een lijst met respondenten is opgenomen in bijlage 3.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt allereerst beschreven wat de opdracht is van het Cultuurfonds, hoe deze zich heeft ontwikkeld en hoe het gesprek hierover plaatsvindt tussen de gemeente als subsidieverstrekker en het Cultuurfonds als gesubsidieerde partij. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de organisatie en positionering van het Cultuurfonds. Hierbij komen onder meer (de veranderingen in) het budget aan de orde, en de samenwerkingsrelaties van het Cultuurfonds en de zichtbaarheid en bekendheid van het Cultuurfonds. Daarna wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op de effecten die met het Cultuurfonds worden gerealiseerd, waarna in hoofdstuk 5 verschillende conclusies worden getrokken en een drietal opties wordt geschetst.

H2 | De opdracht van het Cultuurfonds

In dit hoofdstuk wordt de opdracht van het Cultuurfonds beschreven en wordt ingegaan op de ontwikkelingen in en verschillende beelden bij die opdracht. Ook wordt aandacht besteed aan de wijze waarop inzicht wordt verkregen in de mate waarin de opdracht wordt gerealiseerd. Daarmee wordt een antwoord geformuleerd op de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de opdracht van het Cultuurfonds?
- In hoeverre is er zicht op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het Cultuurfonds?

2.1 De huidige opdracht van het Cultuurfonds

2.1.1 De oorsprong van het Cultuurfonds

In 2009 begon Leiden, als eerste gemeente in Nederland, met een lokaal Cultuurfonds en een cultuurmakelaar. Het was een initiatief van het Fonds 1818, de Kamer van Koophandel en de gemeente Leiden. In de (aangepaste) statuten van 2018 staat over het doel van het Cultuurfonds vermeld (art.2): *'De stichting heeft ten doel de stad Leiden te profileren als actueel podium voor kunst en cultuur.'* Het Cultuurfonds zou dit doel moeten bereiken door:

- nieuwe producties op het gebied der kunsten en spraakmakende of verrassende culturele evenementen mogelijk te maken;
- nieuwe verbindingen tussen vraag en aanbod op het gebied der kunsten te bevorderen;
- budgetten van de stichting voor deze activiteiten te vergroten.

Het bestuur benoemt de cultuurmakelaar die belast is met de dagelijkse leiding van de stichting, onder verantwoordelijkheid van het bestuur. De cultuurmakelaar wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. In een uitvoeringsreglement zijn vervolgens de functie en de taken van de cultuurmakelaar uitgewerkt. De functie van de cultuurmakelaar is (art.3): De cultuurmakelaar dient structuurversterking en sectorvorming in het Leidse culturele veld te bevorderen door:

- culturele en kunstprojecten te ontwikkelen en te (doen) organiseren;
- culturele en kunstprojecten te subsidiëren;
- het budget van het fonds te vergroten door nieuwe (hoofd)financiers en andere partners erbij te betrekken.

De taken die de cultuurmakelaar moet uitvoeren ter realisatie van de doelstelling van het Cultuurfonds luiden als volgt (art.5):

- Het stimuleren van culturele en kunstprojecten.
- Het (doen) organiseren van culturele projecten en kunstprojecten.
- Het (doen) organiseren van activiteiten en ter versterking van de structuur en sectorvorming in en voor het Leidse culturele veld.
- Het subsidiëren van culturele projecten en kunstprojecten.
- Het vergroten van het budget van het fonds door nieuwe (hoofd)financiers en andere partijen erbij te betrekken.

Sinds 2013 heeft Fonds 1818 haar bijdrage aan het Cultuurfonds geleidelijk afgebouwd, om in 2016 geheel te stoppen met de structurele ondersteuning van het fonds. De subsidie van de gemeente Leiden vormt daarmee de financiële basis van het Cultuurfonds. In de jaarlijkse uitvoeringsovereenkomst (UVOK) maken de gemeente Leiden en het Cultuurfonds afspraken over onder andere de te behalen resultaten. De UVOK vormt samen met de Cultuurvisie 2020 het kader waarbinnen het Cultuurfonds haar doelen moet realiseren.

2.1.2 Het Cultuurfonds en de Leidse Cultuurvisie

In 2020 heeft de gemeente Leiden de Cultuurvisie opgesteld. In deze Cultuurvisie worden drie ambities benoemd die worden uitgewerkt in speerpunten voor de uitvoering. De drie ambities luiden:

- 1. Op Sterke Benen.** Onze sterke culturele basisinfrastructuur heeft een kwalitatief hoogstaand, divers en inclusief aanbod. Toegankelijk en aantrekkelijk. Met groot bereik.
- 2. Met Hart en Ziel.** In Leiden draagt cultuur bij aan het bereiken van maatschappelijke doelen. Leiden is een sociale stad: iedereen doet en telt mee.
- 3. Met Kop en Schouders.** Leiden onderscheidt zich (inter)nationaal met haar bijzondere weefsel van kennis en cultuur. Cultuur én kennis maken samen de stad. Lokaal en regionaal, nationaal én internationaal.

De rol die de cultuurmakelaar heeft bij het realiseren van de Cultuurvisie komt expliciet aan de orde, in het bijzonder waar het gaat om de eerste en de derde ambitie. Bij de eerste ambitie, Op Sterke Benen, geeft de gemeente aan (2020, p.20): *'Voor ons staat ook de komende jaren de makelende, verbindende functie van de cultuurmakelaar voorop. Het budget van de makelaar is daarbij vooral bestemd om nieuwe projecten aan te jagen; niet zozeer om als breed subsidieloket te fungeren. Die laatste functie zien we weggelegd voor de gemeente. Door deze scheiding explicieter te benoemen, voorkomen we dat er twee lokale subsidieloketten zijn, waarin de gemeente en cultuurmakelaar dezelfde projecten subsidiëren.'*

Voor de derde ambitie (Met Kop en Schouders) vraagt de gemeente de cultuurmakelaar zich de komende drie jaar te richten op de inbreng, betrokkenheid, afstemming en samenwerking van/tussen de cultuurpartijen en de organisatie van European City of Science 2022. Daarnaast vraagt de gemeente de cultuurmakelaar om de komende periode met name een rol te vervullen op de verbinding van cultuur en kennis en wil de gemeente, samen met de cultuursector en cultuurmakelaar, meer gelden bij derden werven. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan het verkennen van matchingsmogelijkheden op rijksniveau van het Mediafonds, het Cultuurfonds en het Lucas van Leydenfonds. *'Het Cultuurfonds vragen we zich vooral op ambitie 3 te richten, de verbinding tussen cultuur en kennis'*, aldus de gemeente Leiden (2020, p.32).

2.1.3 De beoogde resultaten van het Cultuurfonds

In de UVOK voor 2022 en 2023 behorende bij de subsidie worden de beoogde resultaten van het Cultuurfonds als volgt omschreven (art.5):

1. Cultuurfonds Leiden zorgt voor meer verbinding, samenwerking en synergie zichtbaar in activiteiten en programmering van de kunst- en cultuursector. Het Cultuurfonds neemt waar nodig het initiatief hiervoor en zorgt voor de onderlinge afstemming.
2. Cultuurfonds Leiden stimuleert actief nieuw kwalitatief hoogstaand en spraakmakend cultureel aanbod en investeert in nieuwe en/of vernieuwende culturele activiteiten (aanjaagfunctie).
3. Cultuurfonds Leiden investeert in principe ieder jaar in minimaal één toonaangevend festival.
4. Cultuurfonds Leiden draagt actief en substantieel bij aan de verbinding tussen de cultuur- en de kennissector. Ze draagt bij aan Leiden 2022, European City of Science.
5. Cultuurfonds Leiden draagt mede zorg voor de doorontwikkeling van digitaal platform Leids cement² als middel ter bevordering van de verbinding binnen de cultuursector.
6. Cultuurfonds Leiden stimuleert met haar activiteiten het makersklimaat in de stad.
7. Cultuurfonds Leiden draagt bij aan de uitvoering van gemeenschappelijke projecten en activiteiten die in een side letter van de gemeente met het Cultuurfonds, Leiden en Partners en Centrummanagement Leiden (CML) zijn vastgelegd.
8. Cultuurfonds Leiden en de gemeente voorkomen overlap tussen hun subsidiëring. Het Cultuurfonds ondersteunt in zijn aanjaagfunctie nieuwe en vernieuwende activiteiten, de gemeente ondersteunt-naast nieuwe initiatieven- bestaande projecten. In onderling overleg voorkomen ze overlap in subsidies.

2.1.4 Samenwerking in het Handelshuis

Sinds 2022 maakt het Cultuurfonds deel uit van het Handelshuis. Het Handelshuis bestaat, naast het Cultuurfonds, uit Leiden&Partners en Centrummanagement Leiden. In de side letter met betrekking tot de samenwerking van de organisaties van het Handelshuis staat beschreven dat het voor de stad en de gemeente van enorm grote betekenis is dat alle verschillende partijen en achterbannen die een rol spelen in de stadsprogrammering en citymarketing samenwerken en dat een gezamenlijke koers in een steeds complexere samenleving noodzakelijk is.

De drie organisaties spreken af om zich in te zetten om Leiden, stad van internationale kennis en historische cultuur, verder te versterken. Volgens de side letter met betrekking tot de samenwerking van de organisaties van het Handelshuis doen zij dat door:

- een optimale balans te creëren tussen het zijn van een aantrekkelijke plek voor eigen en regionale inwoners en een wezenlijke ervaring voor bezoekers en toeristen;
- het stedelijk kennisprofiel te profileren;

² Op 20 december 2022 is Cultuurfonds Leiden gestopt met de website en social media van LeidsCement. In maart 2020 ging LeidsCement online. Vanwege weinig animo om content aan te leveren, relatief hoge kosten en een minimaal aantal bezoekers is na rijp beraad besloten om deze website niet voort te zetten vanuit Cultuurfonds Leiden, aldus het Cultuurfonds (<https://www.cultuurfondsleiden.nl/leids cement/cultuurfonds-leiden-stopt-met-leids cement/>).

- ondernemersbelangen in te brengen;
- samenwerking tussen stadspartners te stimuleren;
- draagvlak voor het geheel aan activiteiten in de stad te organiseren en behouden;
- nieuwe initiatieven te initiëren en stimuleren;
- het cultuur- en kennisdomein dichter bij elkaar te brengen;
- de betrokkenheid van binnenstadbewoners met betrekking tot de leefbaarheid in de stad te stimuleren;
- duurzaamheid te stimuleren en waar mogelijk zelf toe te passen;
- een verbindende rol naar elkaar en naar alle andere partijen inclusief inwoners in de stad te spelen.

De samenwerking wordt vertaald naar zes gezamenlijke Handelshuisprojecten. Voor 2022 waren dit:

1. Het opstellen en uitvoeren van een Uitvoeringsprogramma bezoekerseconomie.
2. Bijdragen aan European City of Science 2022.
3. Verder ontwikkelen van het Cultuurkwartier.
4. Organiseren inspiratiebijeenkomsten Stedelijke Denktank.
5. Het versterken van de centrumfunctie.
6. Uitwerken doelstellingen en taken Uitagenda en Stedelijk Uitbureau.

2.2 Verschuivende accenten in een brede opdracht

De opdracht, waaronder de doelen en beoogde resultaten, van het Cultuurfonds is op verschillende manieren verwoord in verschillende documenten, waaronder de (aangepaste) statuten van het Cultuurfonds, de UVOK, subsidiebeschikkingen en de meest recente Cultuurvisie. In de eerdere evaluatie van het Cultuurfonds worden de doelen van het Cultuurfonds in de kern omschreven als (2013, p.4):

1. Versterken structuur cultuursector – projecten die bijdragen aan een sterkere cultuursector op de langere termijn.
2. Verbeteren makersklimaat – projecten die bijdragen aan een vruchtbare voedingsbodem in de stad voor makers van alle disciplines.
3. Aanjagen onderscheidend aanbod – projecten die bijdragen aan het nationaal profileren van Leiden als cultuurstad.
4. Bevorderen samenwerking andere sectoren – projecten die een brug slaan tussen de cultuursector en de rest van de stad.

Ook nu worden deze doelen door het Cultuurfonds en anderen als vertrekpunt genomen, zo blijkt niet alleen uit verschillende interviews, maar bijvoorbeeld ook uit het Strategisch plan 2019-2023 van het Cultuurfonds. Hierbij wordt geconstateerd dat er naar verloop van tijd andere accenten worden gelegd bij het uitvoeren van deze doelen. Eerdere cultuurmakelaars hebben zich met name gericht op de eerste twee doelen van het Cultuurfonds, dat wil zeggen, het versterken van de structuur van de cultuursector en het verbeteren van het makersklimaat.

Vanuit het Cultuurfonds wordt aangegeven dat de meerwaarde van het Cultuurfonds op dit moment met name zit in het kunnen initiëren en realiseren van bijzondere, kwalitatief hoogstaande kunstwerken vanuit een onafhankelijke positie. Het realiseren van spraakmakend, nieuw en kwalitatief hoogstaande aanbod ziet de huidige cultuurmakelaar als belangrijke taak voor het Cultuurfonds anno nu, waarbij de rol van de cultuurmakelaar zich in het bijzonder richt op het bevorderen van samenwerking met andere sectoren. Hierbij merkt de huidige cultuurmakelaar op dat de coronacrisis ertoe heeft geleid dat het Cultuurfonds zich tijdelijk weer meer heeft gericht op het ondersteunen van makers en daarmee op het tweede doel. De mate waarin de verschillende doelen worden gerealiseerd komt aan de orde in hoofdstuk 4.

2.3 Beelden bij de opdracht van het Cultuurfonds

De verschillende betrokken partijen, dat wil zeggen de culturele infrastructuur, de samenwerkingspartners, de gemeente en het Cultuurfonds zelf, is middels een enquête gevraagd wat het Cultuurfonds volgens hen op dit moment doet en wat het Cultuurfonds (meer) zou moeten doen. Hierbij konden ze meerdere opties aanvinken.

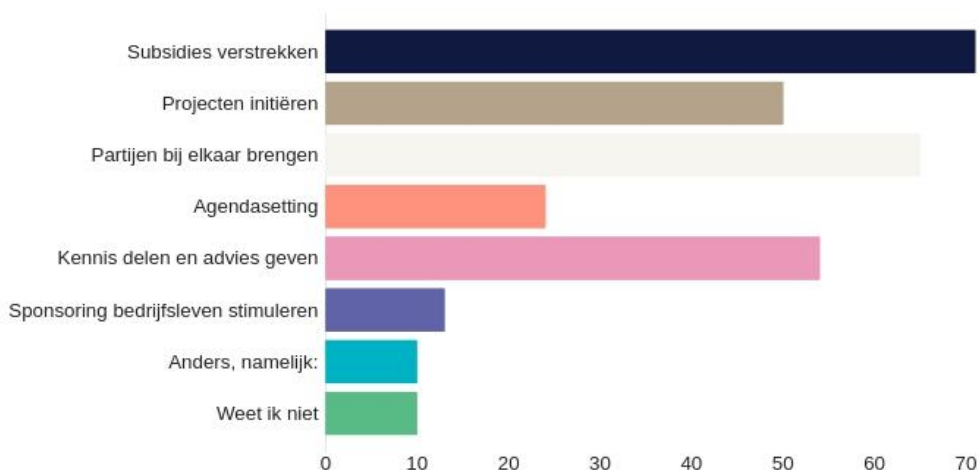
Wanneer respondenten wordt gevraagd naar wat het Cultuurfonds op dit moment doet, dan blijkt uit hun antwoorden dat zij de verschillende onderdelen van de opdracht in de praktijk herkennen. De meest genoemde antwoorden zijn achtereenvolgens:

- subsidies verstrekken;
- partijen bij elkaar brengen;
- kennis delen en advies geven;
- projecten initiëren.

Hierin zijn weinig verschillen te zien tussen de verschillende partijen of tussen de verschillende groepen binnen de culturele sector (makers, culturele instellingen en amateurkunst).

Wat doet het Cultuurfonds Leiden/de Cultuurmakelaar volgens u?

99 antwoorden

Figuur 3 Wat het Cultuurfonds doet

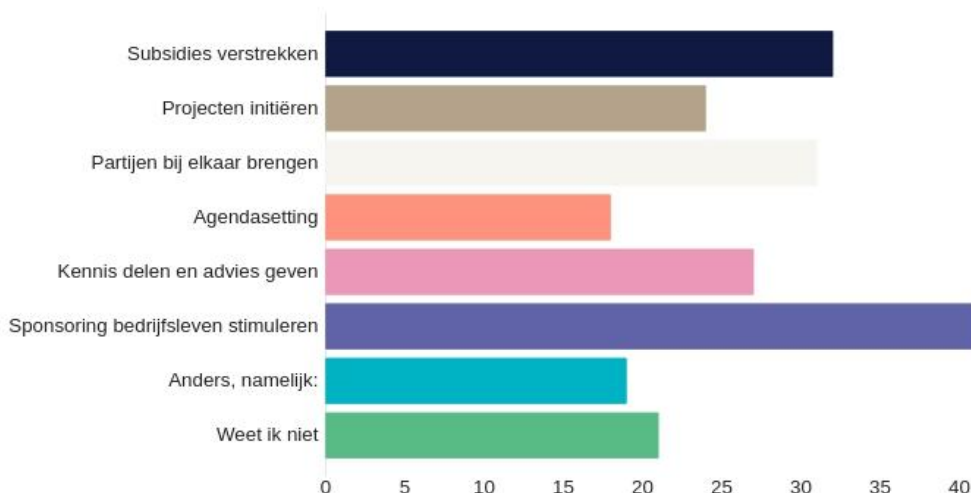
Ook bij de vraag wat het Cultuurfonds (meer) zou moeten doen, zien we de brede opdracht van het Cultuurfonds terug. Meest genoemd worden:

- sponsoring bedrijfsleven stimuleren;
- subsidies verstrekken;
- partijen bij elkaar brengen;
- kennis delen en advies geven.

Hierbij valt op dat zowel de gemeente als de culturele sector het stimuleren van sponsoring vanuit het bedrijfsleven het vaakst noemen. Uit de interviews blijkt echter dat beide groepen hieronder iets anders verstaan. De culturele sector denkt hierbij vooral aan meer sponsoring van culturele initiatieven door het bedrijfsleven. Voor de gemeente lijkt echter het vergroten van het budget van het Cultuurfonds het uitgangspunt te zijn, zodat het fonds niet meer alleen afhankelijk is van de gemeente voor financiële middelen.

Wat zou het Cultuurfonds Leiden/de Cultuurmakelaar volgens u (meer) moeten doen?

97 antwoorden

Figuur 4 Wat het Cultuurfonds zou moeten doen

2.4 Het gesprek tussen Cultuurfonds en gemeente

Het Cultuurfonds waardeert de positieve houding van de gemeente tegenover cultuur. Ook wordt het contact met de gemeente door zowel het bestuur van het Cultuurfonds als de cultuurmakelaar positief beoordeeld. Het bestuur van het Cultuurfonds heeft de indruk dat de gemeente het Cultuurfonds waardeert en belangrijk vindt en dat wordt ook uitgesproken.

De gemeente en het Cultuurfonds zitten periodiek met elkaar om de tafel. De cultuurmakelaar spreekt met de betrokken ambtenaren en de wethouder. Maandelijks is er overleg tussen de accounthouder en de cultuurmakelaar. Die gesprekken gaan meestal over de inhoud: wat speelt er bij de gemeente en waar is de cultuurmakelaar mee bezig? Eén à twee keer per jaar wordt er over de begroting en aanvragen gesproken. Dit zijn meer gesprekken op hoofdlijnen, aldus de gemeente. Van de gesprekken wordt geen verslag gemaakt. Vanuit de gemeente wordt opgemerkt dat het Cultuurfonds weleens de neiging heeft op de 'beleidsstoel' te gaan zitten. Ook de binnenstadsmanager van de gemeente spreekt met enige regelmaat met de cultuurmakelaar als een van de Handelshuispartners. Het bestuur van het Cultuurfonds spreekt ongeveer één keer per jaar met de wethouder. De samenwerking wordt als prettig ervaren, maar de grenzen tussen de verantwoordelijkheden van de gemeente en het Cultuurfonds zijn daarbij niet altijd helder. Dit speelde bijvoorbeeld bij de programmering van de Hofjesconcerten en het gesprek rond de UVOK. Er wordt door het Cultuurfonds in die gevallen een spanningsveld ervaren tussen het borgen van de onafhankelijke positie van het Cultuurfonds enerzijds en de relatie met de gemeente als enige financier van het Cultuurfonds anderzijds.

Het Cultuurfonds spreekt met de gemeente over de invulling van en ontwikkelingen in de opdracht, ten tijde van corona maar ook in algemene zin. In goed overleg met de gemeente is tijdens de coronacrisis afgesproken de focus (tijdelijk) enigszins te verleggen en de nadruk te leggen op Leidse makers. Het Cultuurfonds geeft aan ongeveer drie tot vier jaar geleden met de gemeente te hebben gedeeld dat de rol van de cultuurmakelaar de kern is van het Cultuurfonds. Door het gehalveerde budget komt de nadruk steeds meer te liggen op de aanjaagfunctie van de cultuurmakelaar. Ook is actief richting de gemeente aangegeven waarom het genereren van aanvullende middelen vanuit het bedrijfsleven voor het Cultuurfonds niet realistisch is. De gemeente geeft aan hiervan kennis genomen te hebben. Vanuit het bestuur van het Cultuurfonds wordt aangegeven dat zij graag een steviger en permanente dialoog met de gemeente zou willen hebben en dat deze evaluatie daar hopelijk de aanzet toe geeft.

De voorzitter van het Cultuurfonds spreekt maandelijks met de cultuurmakelaar. Ook is er tussendoor overleg bij acute problemen of wanneer er onverwachte ontwikkelingen zijn. De cultuurmakelaar zoekt het bestuur op wanneer hij dat nodig heeft en geeft aan goed met hen te kunnen sparren. Daarnaast is er elke drie maanden regulier overleg tussen het bestuur en de cultuurmakelaar.

H3 | Organisatie van het Cultuurfonds

In dit hoofdstuk beschrijven we enkele zaken die te maken hebben met de organisatie en positionering van het Cultuurfonds. Dit is van belang om in een volgend hoofdstuk de bevindingen ten aanzien van de effecten te kunnen duiden en de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

3.1 Het budget van het Cultuurfonds

3.1.1 Omvang van het budget

Zoals eerder beschreven is sinds 2016, met het terugtrekken van Fonds 1818, de financiële basis van het Cultuurfonds teruggebracht tot een rechtstreekse bijdrage van de gemeente Leiden.

2020

In 2020 ontving het Cultuurfonds € 245.652 aan subsidies van de gemeente Leiden, zo blijkt uit het jaarverslag van het Cultuurfonds. Dit bedrag bestond uit de basissubsidie van € 213.152 en uit verschillende aanvullende projectsubsidies voor de initiatieven Culthelden (€ 2.500), De straat op! (€ 20.000) en LeidsCement (€ 10.000). Het Cultuurfonds besteedde de beschikbare middelen deels aan de eigen organisatie (ruim € 147.000), waaronder personeels- en huisvestingskosten, en deels aan initiatieven, zo blijkt uit het Jaarverslag 2020.

Tabel 1 Bijdragen in 2020

Initiatieven behorende bij de hechte structuur (totaal € 12.000)	
Peel slowly and see	€ 8.000
Leiden shorts	€ 4.000
De versterking van het Leids productieklimaat (totaal € 39.500)	
Live Cartooning Leiden	€ 500
Emma van Noort Expositie	€ 300
LeidsCement*	€ 34.000
Project aan Tafel	€ 1.200
Nina Bobo door Theater de Generator	€ 2.500
Maxi Radio	€ 1.000
Sprakmakend nieuw aanbod (totaal € 7.500)	

Festival O'Nine	€ 5.000
Clubavonden	€ 2.500
Initiatieven wegens de coronacrisis (totaal € 48.000)	
De Straat Op!*	€ 36.000
Culthelden*	€ 12.000

Voor de initiatieven met een asterisk (*) werd een projectsubsidie van de gemeente ontvangen.

In totaal werd er ruim € 109.000 aan kosten voor projecten gemaakt. Er werd in 2020 ruim € 15.000 aan donaties, giften en andere externe middelen verkregen.

2021

In het jaarverslag over 2021 staat te lezen dat het Cultuurfonds in dat jaar € 301.776 aan subsidies van de gemeente Leiden ontving. De basissubsidie bedroeg dat jaar € 216.776. Daarnaast werden er projectsubsidies uitgekeerd voor LeidsCement (€ 15.000), de Nacht van Ontdekkingen (€ 20.000), Leidse Burcht (€ 10.000) en het Letteren Festival (€ 40.000). Er werden geen donaties, giften of andere externe middelen verkregen. De kosten van de eigen organisatie bedroegen dat jaar wederom € 147.000 en de kosten van projecten bedroegen dat jaar ruim € 128.000. In het jaarverslag geeft het Cultuurfonds aan er trots op te zijn dat vrijwel alle beschikkingen zijn uitgegaan naar de makers, de kunstenaars zelf, daar waar de pijn van de sector het meest gevoeld werd tijdens de coronacrisis. Het fonds droeg bij aan de volgende projecten (zie tabel 2).

Tabel 2 Bijdragen in 2021

Kunst en kennis (totaal € 68.500)	
ROEM – Binnenwereld/Buitenwereld	€ 2.500
Stichting voor Kunst en Kennis Promotie Leiden – Letterlijk Leiden Leiden Shorts*	€ 40.000
Stichting voor Kunst en Kennis Promotie Leiden – Nacht van Ontdekkingen*	€ 20.000
ROEM – Kennismakers	€ 2.000
Stichting Leidse Schouwburg/ Stadsgehoorzaal – Spotlight Stadsgehoorzaal/Leidse Kunst & Natuur Show	€ 4.000
De culturele overbrugging van corona (totaal € 12.245,70)	
DansBlok – Dansblok x Wibar	€ 1.635
Johannes & Friends – OerMatthäus	€ 600

Current Music – Livestream voor The Stream	€ 2.685,70
Leidse Burcht – Cultuurprogramma*	€ 7.325
De versterking van het Leids productieklimaat (totaal € 19.000)	
Stichting Theater de Generator en Dance Company The Kitchen – Answers	€ 2.500
Stichting wij(K)unst Leiden (i.o.) – Zuidwest Symphonies	€ 4.000
Stichting Cum Laude Concerten – Pilgrim Concerten/Leidse Hofjesconcerten	€ 4.000
Dance Company The Kitchen – Mensenstelsel	€ 2.000
Stichting StArt- Leiden International Film Festival – Liff Limited Edition	€ 4.000
Peel Slowly and See – Lichtkunstwerk	€ 2.500

Voor de initiatieven met een asterisk () werd een projectsubsidie van de gemeente ontvangen.*

2022

Over het jaar 2022 was ten tijde van dit onderzoek nog geen jaarverslag beschikbaar. Voor 2022 heeft het Cultuurfonds een basissubsidie van € 220.461 ontvangen van de gemeente Leiden. Voor de Nacht van Ontdekkingen is in de gemeentelijke begroting € 20.000 beschikbaar, zo blijkt uit de UVOK 2022-2023. Op basis van een overzicht wat werd verstrekt door het Cultuurfonds blijkt dat in 2022 projectsubsidies werden ontvangen voor Leiden Exposed (€ 5.000) en Letterlijk Leiden (€ 20.000). Er werd door het Cultuurfonds voor ruim € 133.000 beschikbaar gesteld aan initiatieven. Een overzicht hiervan en van de betrokken Leidse partners, waaronder verschillende culturele instellingen (onder andere Gebr. De Nobel, Theater Ins Blau en de Schouwburg), kennisinstellingen (onder andere de Universiteit Leiden en het Da Vinci College) en Leiden&Partners, is opgenomen in bijlage 4.

Vanuit het Cultuurfonds wordt aangegeven dat door de huidige budgetteringsystematiek de cultuurmakelaar gedwongen is om jaarlijks het budget te besteden en dat het moeilijk is om over een aantal jaar iets op te bouwen. Het Cultuurfonds kan wel budget overhevelen naar het volgende jaar, maar dat is een uitzondering en moet worden uitgelegd aan de gemeente. Dit heeft tot gevolg dat er in de praktijk wordt gebudgetteerd voor een periode van één jaar, terwijl een planning voor de lange(re) termijn soms gewenst is.

3.1.2 Halvering budget maakte (inhoudelijke) keuzes noodzakelijk

Het wegvallen van de subsidie van Fonds 1818 vroeg om een nieuwe strategie. De halvering van het budget dwong het fonds om scherpe keuzes te maken, niet alleen ten aanzien van de ambities van de Leidse culturele sector, maar ook omtrent het vinden van nieuwe financiering en het zoeken naar nieuwe, structurele stakeholders en financiers.

Door de jaren heen zijn er verschillende projecten gestart om nieuwe geldstromen aan te trekken en structurele bijdragen uit de private markt op te halen. Denk aan lunches met ondernemers, het oprichten van een 'Vrienden van' en gesprekken met het Bio Science Park. Deze activiteiten bleken tijdrovend en uiteindelijk weinig effectief, zo wordt vanuit het Cultuurfonds geconstateerd, omdat van ondernemers wordt gevraagd om ergens in te investeren waar zij vervolgens geen invloed op hebben en waarvan nog niet vast staat hoe dit geld wordt besteed. Daarvan is bovendien niet duidelijk wat de 'return' voor het bedrijf is.

Daarnaast zou het Cultuurfonds bij voorkeur structurele ondersteuning vanuit het bedrijfsleven ontvangen, wat nog moeilijker blijkt. De grootste werkgevers in Leiden zijn het LUMC en de Universiteit Leiden. Er is weinig industrie, wel dienstverlening en mkb, maar deze sectoren gaan het Cultuurfonds niet voorzien van financiële middelen is de ervaring bij het Cultuurfonds. Verschillende partijen, waaronder uit de culturele infrastructuur, het Handelshuis en de kennispartners, zien een opdracht om extra middelen voor het fonds te werven in het bedrijfsleven als niet realistisch. Vanuit de gemeente wordt dit nog wel als doel van het Cultuurfonds benoemd en is er nog altijd de verwachting dat dit meer zou moeten kunnen opleveren dan het op dit moment doet. Daarbij merkt de gemeente op dat het gesprek hierover wordt gevoerd met de cultuurmakelaar en dat hij aangeeft hier onvoldoende tijd voor te hebben. De gemeente erkent dat dit best arbeidsintensief is, maar had desondanks verwacht dat er wel kansen ('laaghangend fruit') gepakt hadden kunnen worden.

In de (aangepaste) statuten en de meest recente UVOK wordt het vergroten van het budget van het Cultuurfonds door onder andere cofinanciering als onderdeel van de opdracht beschreven. Het Cultuurfonds ziet het tot stand brengen van initiatieven in cofinanciering met publieke en private partners als haalbaar en geeft aan in de praktijk ook als zodanig invulling te geven aan haar opdracht. Een voorbeeld van een initiatief dat door cofinanciering tot stand is gekomen, is Letterlijk Leiden, een internationaal letterenfestival waar veel partijen aan meedoen, onder andere boekwinkels. Letterlijk Leiden werd door middel van eigen inkomsten (horeca-inkomsten, kaartverkoop), fondsen en subsidies en sponsoring (in natura) bekostigd. Zo droeg het Cultuurfonds € 30.000 bij, waarvan € 10.000 ten behoeve van de talkshow. Daarnaast leverden Kennisstad Leiden (€ 20.000), het Nederlands Letterenfonds (€ 10.000), Fonds 21 (€ 10.000), het Prins Bernhard Cultuurfonds (€ 5.000) en het VSB Fonds (€ 8.000) een financiële bijdrage. De Handelshuispartners en de talkshowlocatie leverden daarnaast een bijdrage in natura.

Een ander voorbeeld van een projecten dat in cofinanciering tot stand is gekomen, is het project Kennismakers waarin makers van de Stichting ROEM samenwerken met studenten van de Universiteit Leiden en waar, naast een financiële bijdrage van het Cultuurfonds (€ 2.000), ook het Prins Bernhard Cultuurfonds (€ 7.500), het Pictoright Fonds (€ 6.000), de Gemeente Leiden Kennisstad (€ 4.000) en de Universiteit Leiden (€ 2.000) een financiële bijdrage hebben geleverd. Daarnaast ontving het initiatief een bijdrage van de gemeente Leiden uit het coronacompensatiebudget (€ 6.000) en was er sprake van crowdfunding, sponsoring en een eigen bijdrage.

Een derde voorbeeld is een lichtkunstwerk dat door het Cultuurfonds financieel is ondersteund met € 2.500 en dat is gemaakt voor het muziekfestival Peel Slowly and See. Dit lichtkunstwerk was onderdeel van een festival waar naast het Cultuurfonds verschillende andere organisaties een financiële bijdrage aan hebben geleverd, waaronder de gemeente Leiden, Fonds 1818, Universiteit Leiden en verschillende Leidse ondernemers. Een laatste voorbeeld waarbij sprake is van cofinanciering, is GAIA, een initiatief van het Cultuurfonds met Leiden&Partners, de Pieterskerk en de Stichting ter Bevordering en Behoud 3 October Feesten in Leiden. Het project werd gefinancierd door het Cultuurfonds (€ 9.460), Leiden&Partners (€ 6.000) en Haring & Corenwijngala 2022 (€ 1.000).

Het Cultuurfonds heeft als gevolg van de inperking van haar budget haar focus verlegd. De financiële ondersteuning voor het culturele veld is beperkt en er wordt meer ingezet op inhoudelijke kennis en verbinding. Het vrij te besteden budget is zo klein dat het Cultuurfonds zich moet focussen op initiatieven waarvan zij denkt, hoopt of verwacht dat ze toegevoegde waarde hebben. In een interview wordt hierbij de uitdrukking 'kill your darlings' aangehaald; er moet afstand genomen worden van succesvolle projecten die (mede) via het Cultuurfonds tot stand zijn gekomen, want anders wordt het budget volledig besteed aan structurele ondersteuning. Vanuit het Cultuurfonds realiseert men zich dat dat voor makers soms pijnlijk is en niet altijd begrepen wordt. Dat wordt bevestigd in de gesprekken die in het kader van deze evaluatie zijn gevoerd met vertegenwoordigers vanuit de cultuursector. Toch wordt dit vanuit het Cultuurfonds als noodzakelijk gezien vanwege de beperkte omvang van het budget, maar ook vanwege de eigen rolopvatting.

3.2 Positionering van het Cultuurfonds ten opzichte van de gemeente

Vanuit het Cultuurfonds wordt in gesprekken aangegeven dat het fonds zichzelf beschouwt als een onafhankelijke organisatie die in haar dagelijkse bedrijfsvoering zelfstandig opereert en eigen keuzes maakt. Aan deze onafhankelijkheid wordt door het Cultuurfonds zelf, maar ook door samenwerkingspartners, culturele instellingen en makers veel waarde gehecht. Hierbij wordt regelmatig het Thorbecke-adagium aangehaald: *'de overheid is geen oordelaar van wetenschap en kunst'*. Daarnaast wordt het Cultuurfonds en met name de cultuurmakelaar door veel respondenten gezien als een **insider**: iemand met kennis en ervaring binnen de cultuursector die voor culturele belangen opkomt, in tegenstelling tot de ambtelijke organisatie die doorgaans verder verwijderd is van en minder bekend is met het culturele veld. Bij de gemeente bestaat er geen eenduidig beeld van de meerwaarde van een onafhankelijke rol binnen het culturele veld en van de wijze waarop deze georganiseerd zou moeten of kunnen worden.

Sinds het terugtrekken van het Fonds 1818 is de gemeente de primaire inkomstenbron van het Cultuurfonds. Deze financiële verhouding kan voor een spanningsveld rondom de onafhankelijkheid van het fonds zorgen, bijvoorbeeld in situaties waarin het fonds en de gemeente van mening verschillen of waar visies botsen, aldus het Cultuurfonds. Tevens is hierdoor de verhouding tussen de gemeente en het Cultuurfonds voor de verschillende partijen in het culturele veld niet altijd helder, geven verschillende culturele instellingen en makers aan.

Soms functioneert het Cultuurfonds als een kritisch tegenwicht van de gemeente, andere keren lijkt het fonds eerder een samenwerkingspartner of een verlengstuk van de gemeente te zijn. Deze verwarring wordt versterkt door het feit dat culturele partijen in de praktijk bij zowel de gemeente als het Cultuurfonds kunnen aankloppen voor subsidie, waardoor de activiteiten van de gemeente en het Cultuurfonds lijken te overlappen en het onderscheid tussen de twee verder vervaagt. Veel culturele partijen geven dan ook aan niet te weten waar zij precies terecht kunnen voor welk type aanvraag: de gemeente of het Cultuurfonds.

De meeste respondenten van buiten de gemeente benadrukken het belang van het behoud van financiële middelen bij het Cultuurfonds, mede omdat deze middelen zo behouden blijven voor cultuur en niet verschuiven naar andere thema's binnen de gemeentelijke begroting. Waar sommige respondenten in de interviews pleiten voor het vergroten van de eigen middelen, pleiten andere respondenten voor het inperken van de opdracht. Respondenten waarderen de inhoudelijke expertise in de besluitvorming rond de besteding van het budget, iets dat bij de gemeente minder het geval zou zijn. Ook zien zij het voor de cultuurmakelaar als noodzakelijk om een eigen budget te hebben om de rol als aanjager en verbinder te kunnen vervullen.

3.3 Snelheid, responsiviteit en transparantie van het Cultuurfonds

Een ander veelgenoemd voordeel van (de onafhankelijkheid van) het Cultuurfonds is de snelheid en responsiviteit van het fonds ten opzichte van de gemeente. Waar de gemeente volgens veel respondenten gebonden is aan tijdrovende procedures en regels kan het Cultuurfonds en de cultuurmakelaar naar eigen inzicht snel inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Hierdoor kan bijvoorbeeld snel financieel worden bijgedragen aan een initiatief dat via gemeentelijke routes langer op ondersteuning had moeten wachten. Tegelijkertijd is deze werkwijze onvoldoende transparant voor met name de culturele sector. Zo geven veel respondenten, met name makers, aan dat het voor hen onduidelijk is welke aanvragen voor financiering bij het Cultuurfonds kunnen worden ingediend, op basis van welke criteria deze aanvragen worden beoordeeld en waarom aanvragen al dan niet worden toegekend. De procedure en de toegepaste criteria zijn voor veel makers niet duidelijk, waardoor de toekenning van financiële ondersteuning voor hen vrij subjectief en willekeurig lijkt te verlopen.

Het Cultuurfonds is van mening dat zij wel degelijk duidelijke criteria hanteert voor aanvragen. Zo is in het Uitvoeringsreglement van het Cultuurfonds Leiden te lezen dat bij de toekenning van subsidies de cultuurmakelaar de volgende criteria hanteert (art.6):

- a. **Kwaliteit** (toelichting, artistieke kwaliteit tot uiting komende in vakmanschap/ professionele kunstenaars, zeggingskracht en originaliteit).
- b. **Structuurversterking** (toelichting: het gaat om zaken als Public Relations, publiciteit, productie, cultuurbeleidszaken, toegang tot financiering, belangenbehartiging, programmering, marketing, afstemming met andere sectoren en alle andere relevante overlegstructuren. Kortom, alles wat de culturele inhoud moet ondersteunen. Van abstracte zaken zoals 'het vergroten van de vraag naar cultuur bij andere sectoren', tot concrete activiteiten als een festival ter promotie van de jaarprogrammering van alle culturele podia).

- c. **Sectorvorming** (toelichting: is vooral gericht op de organisatie van de sector. De cultuur is net als bijvoorbeeld het toerisme of de gezondheidszorg een economische sector met haar eigen interne structuren, doelstelling, belangenbehartiging en gezamenlijke strategie. Gaat bijvoorbeeld om netwerkvorming, belangenorganisaties).
- d. **Toegankelijkheid voor publiek** (toelichting: bijvoorbeeld tot uiting komende in omvang publiek, in bereik van nieuwe publieksgroepen of doelgroepen die minder dan anderen deelnemen aan culturele activiteiten).
- e. **Maatschappelijke meerwaarde** (toelichting: bijvoorbeeld tot het leggen van verbindingen tussen verschillende geledingen van de Leidse samenleving)
- f. **Innovatie** (vanuit Leids perspectief, tot uiting komende in de artistieke kwaliteiten, de samenwerkingsvorm, de wijze van totstandkoming of de wijze van uitvoering, bijdragen aan de veelzijdigheid van het culturele aanbod in Leiden).
- g. **Coproductie** (toelichting: ontstaan nieuwe samenwerking tussen organisaties of disciplines, bereik en doelgroepen).
- h. **Cofinanciering** (toelichting: naast een bijdrage van het Cultuurfonds Leiden wordt ook door anderen – anders dan de hoofdfinanciers – bijgedragen of op een andere substantiële wijze in inkomsten ter dekking van de kosten voorzien).
- i. **Geen structurele bijdragen** (toelichting: het Cultuurfonds Leiden verleent nooit structurele bijdragen, iedere toekenning is incidenteel).
- j. **Rechtspersoon** (toelichting): primair bedoeld voor culturele organisaties die in Leiden gevestigd zijn).

Daarbij wordt aangegeven dat het niet noodzakelijk is dat een project aan alle criteria voldoet. Wel moet minimaal voldaan worden aan de criteria a, b, c en d, i en j.

Op de website van het Cultuurfonds zijn deze criteria vervolgens als volgt uitgewerkt:³ *'Het Cultuurfonds Leiden is er zowel voor amateurs als professionals. We richten ons voornamelijk op projecten in Leiden. [...] Iedere aanvraag wordt op drie niveaus beoordeeld:*

- *Past de aanvraag binnen de missie van ons fonds?*
- *Voldoet het project aan één of meer van onze doelstellingen?*
- *Voldoet het aan een aantal criteria die meer praktisch van aard zijn?'*

De missie wordt als volgt geformuleerd: *'Cultuurfonds Leiden is opgericht om de Leidse cultuursector structureel te versterken. Het fonds keert geen traditionele projectsubsidies uit, maar investeert met een langetermijndoel voor ogen. Naast de toetsing aan de vier doelstellingen blijft het structurele karakter van de missie daarom altijd leidend in de beoordeling van aanvragen: heeft onze donatie een eenmalig of een structureel effect?'* Vervolgens worden als doelstellingen van het Cultuurfonds benoemd: het versterken van de structuur van de Leidse cultuursector, het verbeteren van het makersklimaat, het aanjagen van onderscheidend aanbod en het bevorderen van samenwerking met andere sectoren.

³ <https://www.cultuurfondsleiden.nl/aanvragen/>

Ook zijn er op de website van het Cultuurfonds nog een aantal praktische criteria geformuleerd:

- Is de aanvraag compleet?
- Is het project haalbaar en/of gedragen?
- Is het dekkingsplan reëel?
- Zijn de kosten, baten en effecten in verhouding
- Is de gevraagde bijdrage minder dan 50% van de totale dekking?

Er zijn formats voor de subsidieaanvraag en voor de verantwoording beschikbaar via de website van het Cultuurfonds. Op de website staat aangegeven dat de directeur van Cultuurfonds Leiden alleen of in overleg met het bestuur bepaalt of een aanvraag wordt gehonoreerd en met welk bedrag.

In het Strategisch Plan Cultuurfonds Leiden 2019-2023, dat is opgesteld door de huidige cultuurmakelaar, worden drie wezenlijke veranderingen voor het Cultuurfonds geschetst. Eén van die veranderingen is in dit verband in het bijzonder van belang: de beoogde verschuiving van financiering van producties die tot de hechte structuur gerekend kunnen worden naar uitsluitend financiële ondersteuning van potentierijke artistieke initiatieven die gekenschetst kunnen worden als vernieuwend, kwalitatief sterk, spraakmakend, betekenisvol en kwetsbaar in financieel en organisatorisch opzicht. Op deze manier zou het Cultuurfonds als kraamkamer en aanjager het best uit de verf komen, zo staat in het strategisch plan te lezen.

3.4 Roulatie van de cultuurmakelaar

Iedere cultuurmakelaar wordt voor een beperkte termijn aangesteld. Sinds 2018 is de termijn verlengd van drie naar vier jaar. Het werken met termijnen was een bewuste keuze: iedere cultuurmakelaar heeft een eigen achtergrond en expertise, geeft daardoor een eigen kleur aan de invulling van de opdracht en legt andere accenten in de stad en het lokale culturele veld. Deze werkwijze wordt over het algemeen gewaardeerd onder de respondenten, waaronder de gemeente, samenwerkingspartners, en culturele instellingen en makers, doordat de vierjaarlijkse roulatie van cultuurmakelaar zorgt voor verversing van nieuwe visies, ideeën en accenten. Vanuit de gemeente wordt daarnaast benadrukt dat de vierjaarlijkse roulatie ook de mogelijkheid biedt om specifieke opdrachten te koppelen aan specifieke cultuurmakelaars, potentieel overeenkomstig met de achtergrond van die persoon. Hierdoor krijgt iedere cultuurmakelaar (impliciet of expliciet) een eigen opdracht, zoals de eerste cultuurmakelaar hoofdzakelijk verantwoordelijk was voor sector versterking, en de tweede voor het verbeteren van het makersklimaat.

Hoewel de roulatie gewaardeerd wordt, geven veel respondenten ook aan dat de termijn van vier jaar (te) kort is, waardoor de cultuurmakelaar genoodzaakt is om af te zwaaien wanneer die net op gang is gekomen. Zo moet iedere cultuurmakelaar aan het begin van diens termijn de stad en de cultuursector leren kennen, een netwerk opbouwen binnen en buiten de cultuursector, invulling geven aan de opdracht(en) en plannen opstellen en uitvoeren. Deze activiteiten kosten tijd, en tegen de tijd dat deze van de grond zijn gekomen is er nog een beperkte tijd over binnen de termijn. Verlenging, hoewel soms wel gewenst door het Cultuurfonds, is niet mogelijk.

Verder wordt door met name de gemeente aangegeven dat het verenigen van de verantwoordelijkheden van het Cultuurfonds in één cultuurmakelaar de verhouding met de stad en met andere partijen ook kwetsbaar maakt. De koers van het Cultuurfonds is voor een belangrijk deel afhankelijk van de invulling en accenten van de cultuurmakelaar die de samenwerking met andere partijen op basis van persoonlijke opvattingen, overwegingen en verhoudingen kan verlevendigen, maar ook kan verzwakken. Zo is de samenwerking binnen het Handelshuis en met de kennismakelaar onder de huidige cultuurmakelaar opgebloeid, terwijl de vorige cultuurmakelaar meer voor een eigen pad koos.

3.5 Samenwerkingsrelaties

3.5.1 Samenwerking in het Handelshuis

Het Handelshuis is een samenwerkingsverband bestaande uit het Cultuurfonds Leiden, Leiden&Partners, en Centrummanagement Leiden met het verbindende doel *Leiden als veerkrachtige stad*. De organisaties van het Handelshuis zijn samen gehuisvest in één pand in het centrum van Leiden. In het kielzog van de coronacrisis stond en staat de samenwerking binnen het Handelshuis de afgelopen en komende jaren hoofdzakelijk in het thema van herstel van de bezoekerseconomie, de culturele infrastructuur, de retail en de horeca. Daarnaast dienen de partijen van het Handelshuis zich in te zetten om het profiel van Leiden, *stad van internationale kennis en historische cultuur* verder te versterken. Om deze doelstellingen te bereiken, hebben de verschillende organisaties een aantal afspraken gemaakt, waaronder de samenwerking binnen zogenoemde *Handelshuisprojecten*. Dit zijn gezamenlijke projecten met een inspanningsverplichting. Voor 2022 waren er zes Handelshuisprojecten:

1. Het opstellen en uitvoeren van een Uitvoeringsprogramma bezoekerseconomie.
2. Bijdragen aan European City of Science 2022.
3. Verder ontwikkelen van het Cultuurkwartier.
4. Organiseren inspiratiebijeenkomsten Stedelijke Denktank.
5. Het versterken van de centrumfunctie.
6. Uitwerken doelstellingen en taken Uitagenda en Stedelijk Uitbureau.

Uit de interviews met de gemeente, het Cultuurfonds en de beide Handelshuispartners komt naar voren dat de samenwerking zeer gewaardeerd wordt en goed verloopt. Hoewel er in de eerste periode na de oprichting enige discussie was over de vorm en structuur van de samenwerking, is deze discussie in de loop van de tijd losgelaten en verloopt de samenwerking volgens alle drie de organisaties prettig. De organisaties weten elkaar goed te vinden, (mede) doordat zij in hetzelfde pand gevestigd zijn, en zijn naar eigen zeggen intrinsiek gemotiveerd om samenwerking te zoeken. Deze samenwerking vindt plaats op basis van de draagkracht en expertise van de drie partijen, waarbij iedere partij een eigen passende rol pakt. Dit zorgt voor verbinding op verschillende thema's waarbij gezocht wordt naar een gezamenlijk belang. Doordat iedere partij deze gezamenlijke thema's bekijkt vanuit een eigen perspectief en expertise, en vanuit eigen belangen, vullen de partijen elkaar goed aan. Daarnaast ontstaat door het samenbrengen van de verschillende netwerken snel waardevermeerdering. De succesvolle samenwerking binnen het Handelshuis wordt bevestigd door de gemeente.

In de jaarverslagen van het Cultuurfonds wordt periodiek gerapporteerd over de voortgang van de projecten en de rol van het Cultuurfonds daarbij. Voor 2022 is er nog geen jaarverslag beschikbaar en daarom is er met zowel het Cultuurfonds als de andere Handelshuispartners gesproken over de actuele stand van zaken met betrekking tot de verschillende Handelshuisprojecten en over de betrokkenheid van het Cultuurfonds. Uit deze gesprekken en uit door het Cultuurfonds aangeleverde aanvullende informatie kwam het volgende beeld naar voren.

Het opstellen en uitvoeren van een Uitvoeringsprogramma bezoekerseconomie

Het Uitvoeringsprogramma bezoekerseconomie gaat nu de onderzoeksfase in. Er gaat monitoring plaatsvinden en dat levert bezoekersdata op. Desgevraagd geeft de cultuurmakelaar aan dat hij vanuit zijn positie de gemeentelijke culturele instellingen en hun bezoekersonderzoek met Rotterdam Festivals heeft gekoppeld aan dit project, om zo een nog completer beeld te krijgen.

Bijdragen aan European City of Science 2022

Vanuit het Cultuurfonds is geïnvesteerd in een aantal platforms/projecten om Leiden2022 extra impact te geven (zie ook bijlage 4). Dit betrof onder meer Seeing Stars Leiden en City Music, GAIA, Kennismakers van ROEM (samen met jonge wetenschappers) en Brave Young Minds.

Verder ontwikkelen van het Cultuurkwartier

In het Cultuurkwartier komen de verschillende expertises van de Handelshuispartners samen. De cultuurmakelaar houdt zich vooral bezig met de programmering, Leiden&Partners met de branding van het gebied en Centrummanagement Leiden heeft als taak om de ondernemers te verenigen om samen dingen op te pakken en te organiseren en richt zich op belangenbehartiging. Het Cultuurfonds heeft een belangrijke rol gehad in de oprichting van het Cultuurkwartier en is de trekker van dit Handelshuisproject. Recent heeft het Cultuurfonds geïnvesteerd in een kunstwerk tijdens Peel Slowly and See. De cultuurmakelaar is nu bezig om met een jonge kunstenaar te kijken of zijn project in het gebied doorgang kan vinden.

Organiseren inspiratiebijeenkomsten Stedelijke Denktank

De Denktank is inmiddels enkele keren bij elkaar gekomen en helpt het Handelshuis de gedachten te scherpen en focus aan te brengen in de grotere strategie voor de stad van de komende tien jaar. De Denktank is in het leven geroepen door het Cultuurfonds om te voorkomen dat organisaties volledig op eigen houtje grote thema's van de stad claimen of opleggen en om de diepgang te verzekeren.

Het versterken van de centrumfunctie

Vanuit het Cultuurfonds wordt ten aanzien van dit Handelshuisproject aangegeven dat met verschillende projecten, meestal op bestaande platforms ter versterking van die investeringen, geprobeerd wordt om meer bloot te geven op de wangen van de binnenstad te geven. Hierbij wordt de verbinding gelegd met de bijdrage aan European City of Science 2022.

Uitwerken doelstelling en taken Uitagenda en Stedelijk Uitbureau

De huidige Uitagenda is het resultaat van sessies die door het Cultuurfonds, Leiden&Partners en diverse culturele spelers in de stad zijn georganiseerd. Dit heeft geleid tot een agenda waarop iedereen uit de culturele sector projecten kan plaatsen en de gebruiker eindredacteur is. Voorheen werd er naar de mening van de cultuurmakelaar te eenzijdig gekeken naar het stedelijk cultureel aanbod.

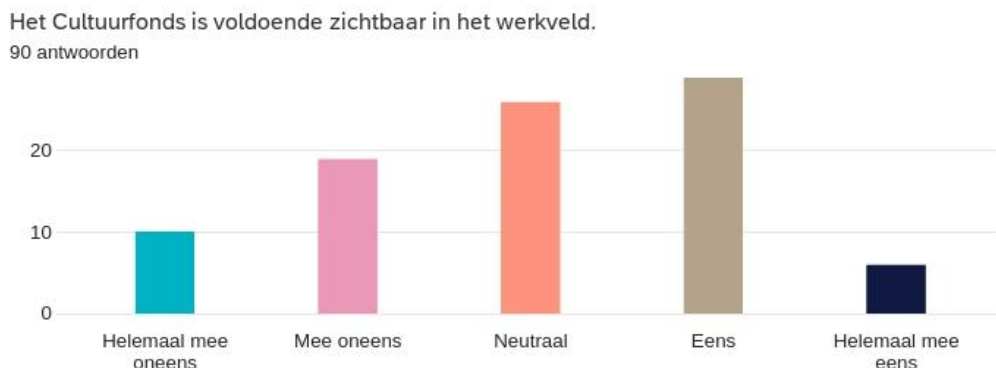
Het Uitbureau is nu in een onderzoeksfase gekomen waarbij vooral gekeken wordt naar de mogelijkheid voor een loket voor organisatoren. Initiatiefnemers in de stad zijn vaak vrijwilligers en de eisen vanuit de overheid die rondom onder andere veiligheid, participatie en verduurzaming/vergroening worden gesteld zijn dermate complex dat het mensen kan afschrikken. Het loket dat men in september 2023 na degelijk onderzoek opgericht wil hebben moet ervoor zorgen dat mensen gericht hun vragen kunnen stellen en dat er aan de achterkant expertise klaarstaat om de vragen te kunnen beantwoorden. De cultuurmakelaar geeft aan zich daarbij op de makers te willen richten en dan vooral op het jongerensegment, een ondergeschoven doelgroep in Leiden, zodat het voor hen makkelijker wordt om initiatieven te ontplooiën.

3.5.2. Samenwerking met de kennismakelaar

Naar analogie van de cultuurmakelaar is in 2017 een kennismakelaar in het leven geroepen, met als doel om Leiden als kennisstad op de kaart te zetten door samenwerking tussen kennisinstellingen te intensiveren en gezamenlijke projecten binnen de kennissector aan te jagen. Vanuit het profiel van de stad als *stad van kennis en cultuur* werken de kennis- en cultuurmakelaar regelmatig samen om de kennis- en cultuursector te verbinden. Zo trokken de kennis- en cultuurmakelaar samen op rond de organisatie en programmering van Leiden European City of Science 2022, hebben zij samen een debatbijeenkomst in de gemeenteraad georganiseerd rond de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 en organiseren zij samen voor de derde keer het letterenfestival Letterlijk Leiden. Uit de interviews komt naar voren dat deze samenwerking tussen de cultuurmakelaar en kennismakelaar prettig verloopt, aldus onder meer Team Kennisstad, de gemeente en het Cultuurfonds. De projecten die zij samen organiseren verlopen succesvol en vanuit de samenwerking ontstaan nieuwe connecties tussen cultuur- en kennispartners. Hierbij wordt wel aangegeven dat de huidige samenwerking nog te veel een ad hoc karakter heeft, waardoor projecten vaak incidenteel of geïsoleerd plaatsvinden. Door het maken van structurele afspraken zou deze samenwerking volgens Team Kennisstad beter geborgd en op strategisch niveau geoptimaliseerd kunnen worden.

3.6 Zichtbaarheid en bekendheid

Aan de respondenten is gevraagd aan te geven in hoeverre zij het eens zijn met de stelling 'het Cultuurfonds is voldoende zichtbaar in het werkveld'. In figuur 5 is te zien dat een kleine meerderheid het eens is met deze stelling.

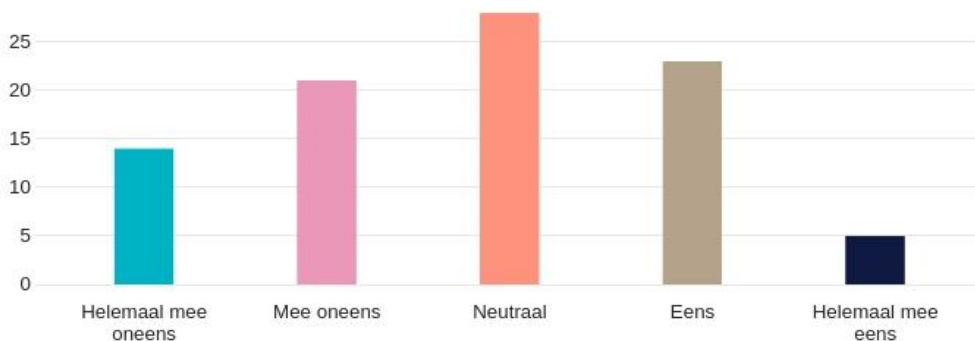
Figuur 5 Zichtbaarheid van het Cultuurfonds

Hierbij zijn wel enkele verschillen zichtbaar tussen de afzonderlijke groepen. Zo vinden de gemeente en de culturele sector, met name de makers en de amateurkunst, het Cultuurfonds vaak voldoende zichtbaar. Onder de culturele instellingen zijn de meningen verdeeld: ongeveer de helft van de culturele instellingen vindt het Cultuurfonds voldoende zichtbaar en de andere helft niet. Uit de gesprekken komt een vergelijkbaar beeld naar voren. De meeste respondenten, waaronder enkele culturele instellingen, geven aan dat het Cultuurfonds, en met name de cultuurmakelaar, bekend en zichtbaar zijn in de stad. Zij geven aan dat de cultuurmakelaar vaak aanwezig is op netwerkbijeenkomsten, (cultuur)borrels, en evenementen, en constant in gesprek is met allerlei verschillende partijen in de stad, zowel binnen de cultuursector als daarbuiten. Daarnaast is de cultuurmakelaar in structureel overleg met de grotere culturele instellingen in Leiden door middel van de zogenoemde C6-vergaderingen, bestaande uit Theater Ins Blau, de Schouwburg, Gebr. de Nobel, de Pieterskerk, de Lakenhal en BplusC. Andere culturele instellingen geven echter aan dat zij het Cultuurfonds en de cultuurmakelaar onvoldoende terugzien in hun werkveld.

Daarnaast is respondenten gevraagd in hoeverre het duidelijk is waarvoor zij bij het Cultuurfonds terecht kunnen en in hoeverre het Cultuurfonds duidelijk communiceert over de activiteiten die zij uitvoert. In figuur 6 en 7 is te zien dat iets meer dan de helft van de respondenten vindt dat het niet duidelijk is waarvoor je bij het Cultuurfonds terecht kunt en dat ongeveer de helft van de respondenten vindt dat het Cultuurfonds onvoldoende over haar activiteiten communiceert.

Het is duidelijk waarvoor ik bij het Cultuurfonds terecht kan.

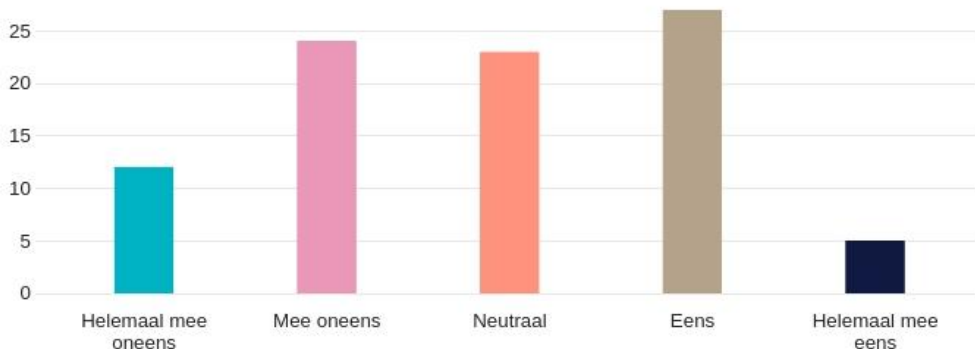
91 antwoorden

Figuur 6 Duidelijkheid van het Cultuurfonds

Het Cultuurfonds communiceert duidelijk over de activiteiten die zij uitvoert.

91 antwoorden

Figuur 7 Communicatie van het Cultuurfonds

Kijken we naar de verdeling tussen de groepen, dan zien we dat het voornamelijk voor samenwerkingspartners, makers en culturele instellingen onduidelijk is waarvoor zij bij het Cultuurfonds terecht kunnen. Voor wat betreft de activiteiten die plaatsvinden, zijn vooral de makers van mening dat het Cultuurfonds hier niet duidelijk over communiceert. Uit de gevoerde interviews ontstaat een vergelijkbaar beeld. Zo geven verschillende makers aan dat het voor hen niet duidelijk is waarvoor zij bij het Cultuurfonds terecht kunnen, wat gedeeltelijk samenhangt met de eerder beschreven onduidelijkheid rondom de beoordeling van subsidieaanvragen en het onderscheid met de gemeentelijke subsidies. Ook lijkt deze onduidelijkheid voor zowel makers als culturele instellingen voort te vloeien uit de brede opdracht van het fonds, de uiteenlopende beelden bij de opdracht van betrokkenen, de verschuivende accenten van de roulerende Cultuurmakelaar en de schijnbaar niet altijd duidelijke communicatie van het Cultuurfonds over de activiteiten die zij uitvoert. Dit alles creëert verwarring en onduidelijkheid over wat het Cultuurfonds doet en zou moeten doen en schept occasioneel verwachtingen die niet aansluiten bij de werkelijke activiteiten van het Cultuurfonds.

H4 | De effecten van het Cultuurfonds

In dit hoofdstuk bespreken we de korte- en langetermijneffecten die zijn gerealiseerd door het Cultuurfonds. Na een verkenning van de tevredenheid over het Cultuurfonds door de verschillende partijen in Leiden, bespreken we de effecten van het Cultuurfonds. Dat laatste gebeurt aan de hand van de vier inhoudelijke doelen van het Cultuurfonds die eerder werden toegelicht:

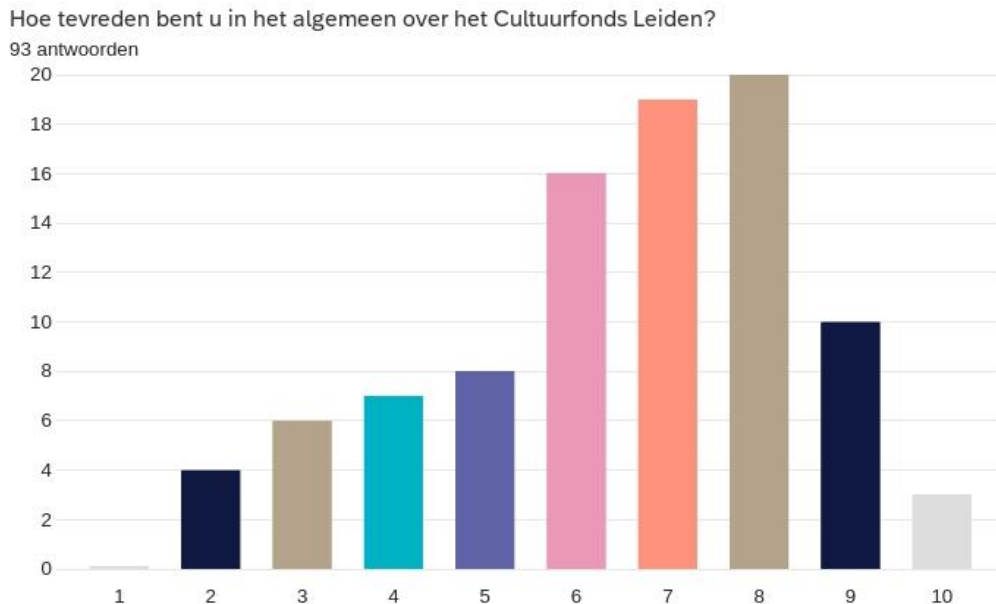
1. Versterken structuur van de cultuursector.
2. Verbeteren makersklimaat.
3. Aanjagen onderscheidend aanbod.
4. Bevorderen samenwerking andere sectoren.

Daarmee wordt een antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvragen:

- Welke directe, korte termijn effecten zijn waarneembaar binnen de huidige Cultuurfondsperiode (2020 - heden)?
- Zijn er ook langetermijneffecten zichtbaar? En zo ja, welke?

4.1 Tevredenheid over het Cultuurfonds

Aan de respondenten is gevraagd om in een rapportcijfer uit te drukken hoe tevreden zij in het algemeen zijn over het Cultuurfonds. Een grote meerderheid van de respondenten beoordeelt het Cultuurfonds met een ruime voldoende.

Figuur 8 Tevredenheid over het Cultuurfonds

Daarbij blijken er wel verschillen te bestaan in de tevredenheid van de afzonderlijke groepen die in het kader van dit onderzoek zijn bevestigd. Zo zijn bijvoorbeeld de Handelshuispartners en het bedrijfsleven zeer tevreden en beoordelen zij het Cultuurfonds met gemiddeld een 7,5, terwijl de makers het Cultuurfonds gemiddeld met een onvoldoende beoordelen. De culturele instellingen beoordelen het Cultuurfonds met een 6,5 en de gemeente met gemiddeld een 6,8. Opvallend zijn de verschillen in beoordeling binnen de culturele sector. Zo beoordeelt de amateurkunst het Cultuurfonds met gemiddeld een ruime 7,5, terwijl de makers het Cultuurfonds met gemiddeld een 5 beoordelen. Maar ook blijkt er sprake van een grote spreiding in de tevredenheid binnen de verschillende partijen in de culturele sector, waaronder de makers en de culturele instellingen, en binnen de gemeente. Ter illustratie: waar de ene culturele instelling het Cultuurfonds met een 2 beoordeelt, geeft de andere culturele instelling het Cultuurfonds een 10. De oordelen van de respondenten vanuit de gemeente lopen uiteen van een 3 tot een 9 en de makers scoren het Cultuurfonds met cijfers oplopend van een 2 tot een 10.

4.2 Effecten van het Cultuurfonds

4.2.1 Versterken van de structuur van de cultuursector: meer verbinding en samenwerking

Het eerste doel van het Cultuurfonds is het versterken van de structuur van de cultuursector. Dit was het doel waar met name bij aanvang van het Cultuurfonds en in het werk van de eerste cultuurmakelaar de nadruk op lag. Een meerderheid van de respondenten vindt dat de cultuurmakelaar zorgt voor meer verbinding en samenwerking binnen de kunst- en cultuursector. Recente voorbeelden hiervan die in deze evaluatie naar voren zijn gekomen zijn onder meer:

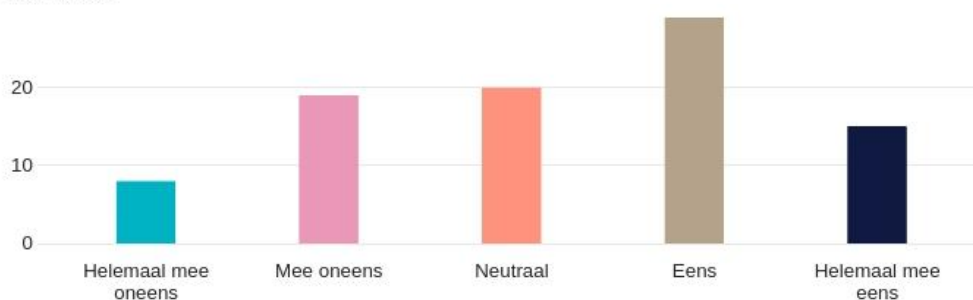
- Theaterfestival OverActing met de Schouwburg en de Academie der Kunsten van de Universiteit Leiden.
- Prikkelarm programmeren met Gebr. De Nobel.
- GAIA met Leiden2022 en de Pieterskerk.
- Ongerijmd van Theaterbolwerk Punch in samenwerking met de Leidse Schouwburg.
- Ongekend Talent (theater door mensen met een beperking) met verschillende podia.
- De Talkshow van Letterlijk Leiden met Gebr. De Nobel en Sleutelstad TV.

Relevant in dit verband is de aanwezigheid van de cultuurmakelaar bij de vergaderingen van de C6: de basisinfrastructuur van de grotere culturele instellingen in Leiden, bestaande uit Theater Ins Blau, de Schouwburg, Gebr. de Nobel, de Pieterskerk, de Lakenhal en BplusC. De rol die de cultuurmakelaar heeft in relatie tot de culturele instellingen is die van verbinder: hij kijkt waar hij kan ondersteunen en waar hij kan helpen, aldus een vertegenwoordiger van een culturele instelling. Daarnaast wordt de cultuurmakelaar gezien als vertegenwoordiger van de makers en iemand met een aanvullend netwerk. Zo wordt door een culturele instelling opgemerkt dat de cultuurmakelaar de stem van de makers vertolkt die anders niet of veel minder aan tafel zouden zitten. De cultuurmakelaar verbindt culturele instellingen en makers aan elkaar, waarbij verschillende respondenten aangeven dat het verbinden van makers en culturele instellingen nog wel meer zou mogen.

Ook worden de goede contacten van de cultuurmakelaar binnen de gemeente als belangrijk gezien. Een respondent spreekt hierbij van de cultuurmakelaar die als oliemannetje in een ingewikkeld veld optreedt. Het Cultuurfonds spreekt zelf van het Cultuurfonds als incubator: het Cultuurfonds, en daarbinnen de cultuurmakelaar, verbindt mensen in de culturele sector die net beginnen of net maker zijn met bestaande organisaties, instellingen en structuren. Vanuit de culturele instellingen wordt opgemerkt dat culturele instellingen hierbij wellicht ook zelf meer een rol zouden kunnen vervullen. De rol van de cultuurmakelaar als verbinder is voor de meeste, maar niet voor alle respondenten vanuit de gemeente zichtbaar. Zo noemde een respondent als voorbeeld een initiatief waarbij verschillende partners in de stad en inwoners waren betrokken, maar waarbij de cultuurmakelaar ervoor koos om voor haar onduidelijke redenen niet mee te doen.

De Cultuurmakelaar zorgt voor meer verbinding en samenwerking binnen de kunst- en cultuursector.

91 antwoorden

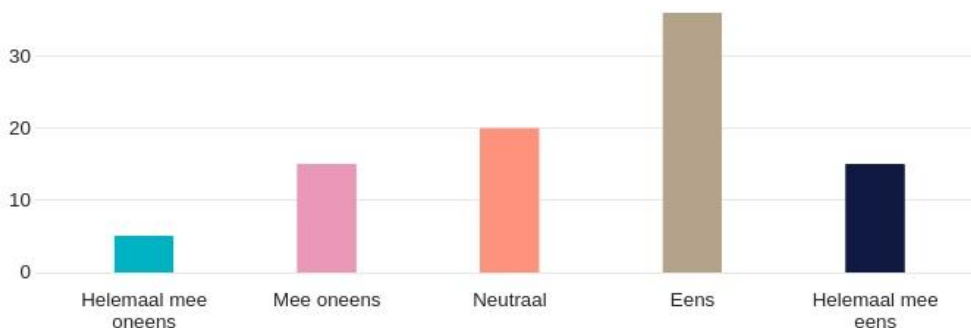

Figuur 9 Verbinding en samenwerking binnen de kunst- en cultuursector

Ook ziet een meerderheid van de respondenten de meerwaarde van het Cultuurfonds voor de cultuursector. Dit blijkt uit gesprekken en uit de vragenlijst. Zo antwoordt een respondent op de vraag in de enquête waaruit die meerwaarde bestaat: *'In de méér dan lastige coronatijd een positieve bijdrage aan het toch mogelijk maken van cultuur en kunst in Leiden; verbinding tussen instellingen onderling en makers; een steuntje in de rug.'* Een ander ziet als meerwaarde van het Cultuurfonds: *'Nieuwe initiatieven die zich bij het fonds melden, worden gekoppeld aan bijpassende bestaande initiatieven. Soms komen daar mooie dingen uit voort, soms niet en dat is oké.'*

Het Cultuurfonds creëert meerwaarde voor de lokale cultuursector.

91 antwoorden

Figuur 10 Meerwaarde voor de lokale cultuursector

De meerwaarde voor de lokale cultuursector blijkt te worden onderschreven door een meerderheid van de verschillende groepen die in het kader van dit onderzoek zijn geraadpleegd. Wanneer we daarbij inzoomen op de culturele sector, dan blijkt dat deze meerwaarde van het Cultuurfonds vooral door de culturele instellingen en de amateurkunst wordt gezien en minder door de makers.

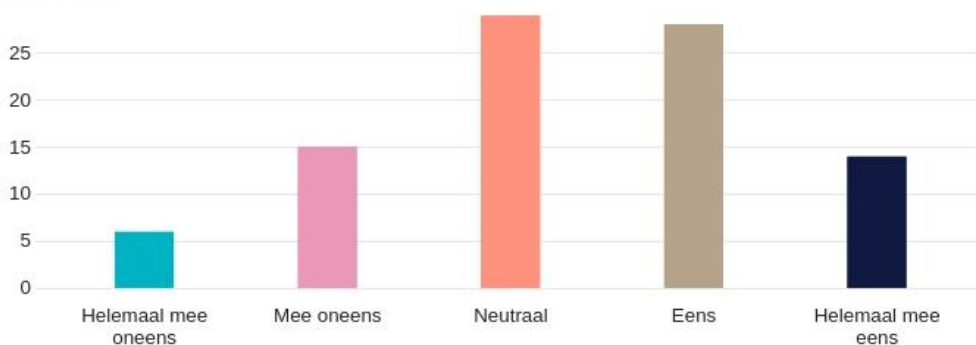
4.2.2 Verbeteren van het makersklimaat: belangrijk onderdeel van de opdracht, maar verschillen in behoeften en verwachtingen

Het verbeteren van het makersklimaat is een tweede doel van het Cultuurfonds. In de interviews wordt, met name vanuit de culturele sector en het Cultuurfonds, gewezen op het gebrekkige makersklimaat in Leiden. Dit zou het gevolg zijn van het ontbreken van een kunstopleiding, maar ook van de (beperkte) omvang van het budget dat in Leiden beschikbaar is voor kunst en cultuur. Ten tijde van de coronacrisis, een periode waarin veel makers in zwaar weer verkeerden, heeft deze doelstelling meer aandacht gekregen van het Cultuurfonds. Dit blijkt ook uit het jaarverslag over 2021 en uit de gesprekken met het Cultuurfonds.

Op grond van de uitkomsten van de enquête en verschillende interviews kan in algemene zin worden geconcludeerd dat een meerderheid van de respondenten vindt dat het Cultuurfonds een bijdrage levert aan het makersklimaat. De cultuurmakelaar wordt gezien als aanspreekpunt, verbinder, financier en ook wel als (mogelijke) belangenbehartiger van individuele makers. Tegelijkertijd wordt er verdeeld gedacht over de mate waarin hij daar nu succesvol in is en over de vraag of projecten wel of niet waren doorgedaan wanneer er in Leiden geen Cultuurfonds was geweest. Zo wordt in de enquête door een respondent aangegeven: *'Mede dankzij het Cultuurfonds is een aantal interessante projecten gerealiseerd. Het is voor mij niet te beoordelen of de projecten anders niet tot stand waren gekomen.'*

Het Cultuurfonds verbetert het makersklimaat in Leiden.

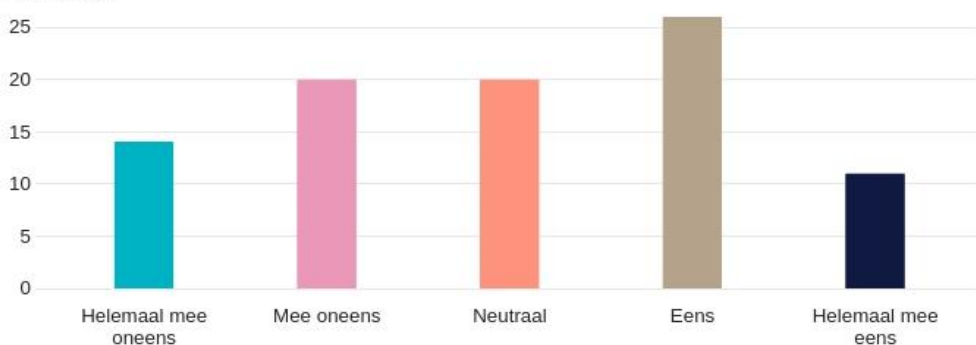
92 antwoorden

Figuur 11 Bijdrage aan het makersklimaat

Zonder het Cultuurfonds zouden veel projecten niet doorgaan.

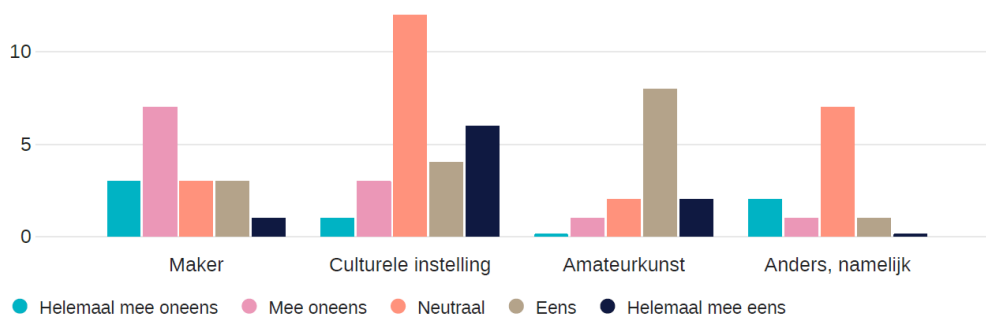
91 antwoorden

Figuur 12 Bijdrage aan projecten

Wanneer we vervolgens in het bijzonder kijken naar het oordeel van de verschillende partijen binnen de culturele sector over de huidige bijdrage van het Cultuurfonds aan het makersklimaat, dan blijken culturele instellingen en de amateurkunst hier positiever over te oordelen dan de makers.

Het Cultuurfonds verbetert het makersklimaat in Leiden.

Figuur 13 Bijdrage aan het makersklimaat, verschillen binnen de culturele sector

Makers geven desgevraagd aan dat het Cultuurfonds en de cultuurmakelaar een rol *kunnen* vervullen bij het versterken van het makersklimaat, maar geven tegelijkertijd aan dat het voor hen niet duidelijk is wat onder die rol en onder de term makersklimaat verstaan moet worden. De cultuurmakelaar kan optreden als belangenbehartiger van de makers en bemiddelaar tussen makers en de gemeente en heeft voor verschillende makers gefungeerd als laagdrempelige entree in de Leidse cultuursector. Daarbij wordt veelvuldig de mogelijkheid om koffie met hem te drinken, het spreekuur van de cultuurmakelaar, benoemd. De cultuurmakelaar kan ondersteunen bij (duurzame) verbindingen met andere makers en hij doet dat volgens sommige makers wel en volgens andere makers beperkt of in het geheel niet. Uit de gesprekken en de enquête blijkt dat makers het Cultuurfonds vooral zien als subsidieverstrekker. Dit wordt door verschillende makers verklaard door het gebruik van de benaming 'fonds'. Daarbij constateren zij dat de financiële ruimte (te) beperkt is, dat er soms inhoudelijke sturing of kaders worden meegegeven wat haaks staat op de door hen gewenste creatieve ruimte, en dat er sprake is van ondoorzichtige criteria en procedures om in aanmerking te komen voor een subsidie. Ook is het voor hen niet duidelijk wanneer je bij de gemeente en wanneer je bij het Cultuurfonds kunt aankloppen voor een subsidie en of je nu wel of niet bij beide loketten mag melden voor financiële ondersteuning. Makers zouden het prettig vinden wanneer de cultuurmakelaar hen meer zou ondersteunen bij het vinden van andere subsidies en fondsen.

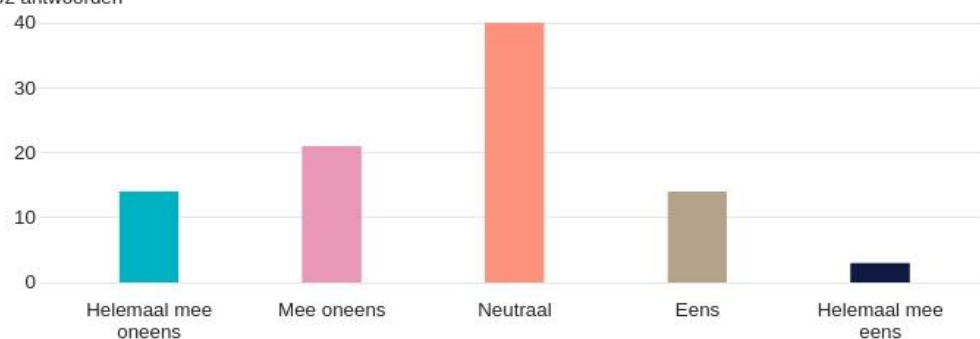
4.2.3 Aanjagen van een onderscheidend aanbod: blijft aandacht vragen

De derde doelstelling, het aanjagen van een nieuw, kwalitatief hoogstaand en spraakmakend cultureel aanbod en het investeren in nieuwe en/of vernieuwende culturele activiteiten, wordt door het bestuur van het Cultuurfonds en door de huidige cultuurmakelaar als belangrijk speerpunt gezien. Het Cultuurfonds noemt verschillende voorbeelden van onderscheidend aanbod waar zij een bijdrage aan heeft geleverd, waaronder de expositie Trinity van de Stichting Floreat Musica, de fototentoonstelling War Silence van de Stichting ArtEcho, het optreden Brave Young Minds van de Stichting Smart en de voorstelling Ongerijmd van Theaterbolwerk Punch (zie ook bijlage 4). Toch lijkt de aanjaagfunctie, op basis van de uitkomsten van de enquête, tot op heden onvoldoende van de grond te komen dan wel onvoldoende zichtbaar te zijn.

Door het Cultuurfonds en de cultuurmakelaar wordt dit verklaard door de wijze waarop het Cultuurfonds tijdens de coronacrisis invulling heeft gegeven aan haar rol waarbij de aandacht is uitgegaan naar het ondersteunen van de makers. Desondanks is er de afgelopen jaren wel aan deze doelstelling gewerkt. Zo heeft de cultuurmakelaar bijvoorbeeld GAIA, een rondreizend kunstwerk van een Engelse kunstenaar, naar Leiden gehaald waarbij hij de samenwerking is aangegaan met de Pieterskerk. Een ander voorbeeld is Leiden Exposed. Door tentoonstellingen in de Stadsfoyer wil het Cultuurfonds Leiden een divers aanbod laten zien van makers die betrokken zijn bij de stad. Daarmee krijgen zowel gevestigde als beginnende makers in verschillende disciplines een podium. De komende periode wil het Cultuurfonds zich (weer) meer op deze doelstelling richten. Een kanttekening die daarbij door een maker wordt geplaatst betreft de verbinding met en de behoeften van de inwoners. Deze persoon heeft de indruk dat voor het Leidse culturele aanbod de focus sterk wordt gelegd op 'ver weg, internationaal', maar dat de inwoners daar geen behoefte aan hebben, en pleit er dan ook voor om bij de inwoners te blijven aftasten waar behoefte aan is.

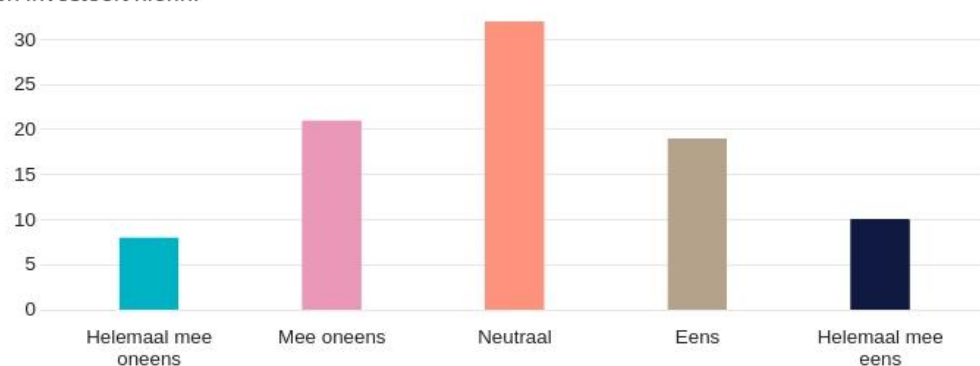
Het Cultuurfonds draagt bij aan een internationaal onderscheidend cultureel aanbod.

92 antwoorden

Figuur 14 Bijdrage aan internationaal onderscheidend cultureel aanbod

Het Cultuurfonds stimuleert nieuw en kwalitatief hoogstaand en spraakmakend cultureel aanbod en investeert hierin.

Figuur 15 Stimuleren van cultureel aanbod

4.2.4 Bevorderen van samenwerking met andere sectoren: samenwerking is intensiever en wordt gewaardeerd

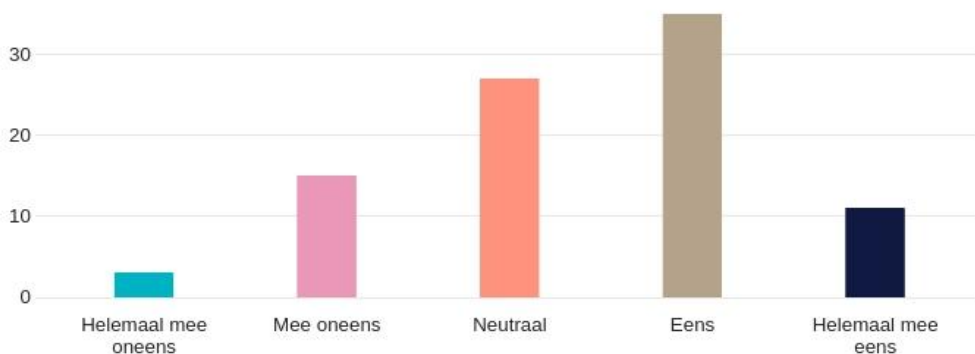
Op verschillende manieren probeert het Cultuurfonds invulling te geven aan de samenwerking met andere sectoren. De cultuurmakelaar ziet hierin voor zichzelf een belangrijke rol weggelegd. Concreet krijgt deze doelstelling invulling door de samenwerking in de zogenaamde Handelshuisprojecten die in hoofdstuk 3 aan de orde kwamen. Ten tijde van de aanstelling van de huidige cultuurmakelaar is de samenwerking met het Handelshuis sterk verbeterd. Dit ervaren niet alleen de drie partners, maar ook de gemeente Leiden.

Ook wordt er samengewerkt met de kennismakelaar. Deze samenwerking wordt gewaardeerd door onder meer de gemeente en het Cultuurfonds. De meeste respondenten hebben de indruk dat de samenwerking zijn vruchten afwerpt en dat het Cultuurfonds bijdraagt aan de verbinding tussen de cultuur- en de kennissector. Een concreet voorbeeld hiervan is het project Letterlijk Leiden dat op basis van een idee van de cultuurmakelaar is gestart met als doel om kennis en cultuur rondom de letteren te verbinden. Zowel de cultuur- als de kennismakelaar zijn hierover enthousiast en er wordt onderzocht of dit een terugkerend evenement kan worden. Ook hebben de kennismakelaar en de cultuurmakelaar gezamenlijk een bijeenkomst voor raadsleden georganiseerd ten tijde van de gemeenteraadsverkiezingen van 2022.

Verschillende makers benoemen als keerzijde van deze samenwerkingsrelaties dat zij vaker werk moeten maken dat in een bepaald thema past, bijvoorbeeld in het thema *'Leiden, stad van kennis en cultuur'*. Dit wordt door een deel van hen als beperkend ervaren.

Het Cultuurfonds draagt bij aan de verbinding van de cultuur- en de kennissector.

91 antwoorden

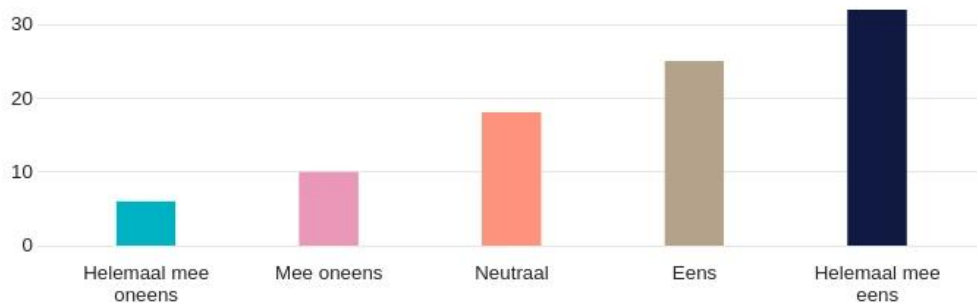
Figuur 16 Bijdrage aan de verbinding van de cultuur- en kennissector

4.3 De meerwaarde van het Cultuurfonds

Hoewel op dit moment (nog) niet alle doelen volledig gerealiseerd lijken te worden, vindt een meerderheid van de respondenten dat Leiden een Cultuurfonds nodig heeft en dat het Cultuurfonds meerwaarde heeft voor de stad.

De stad heeft het Cultuurfonds nodig.

91 antwoorden

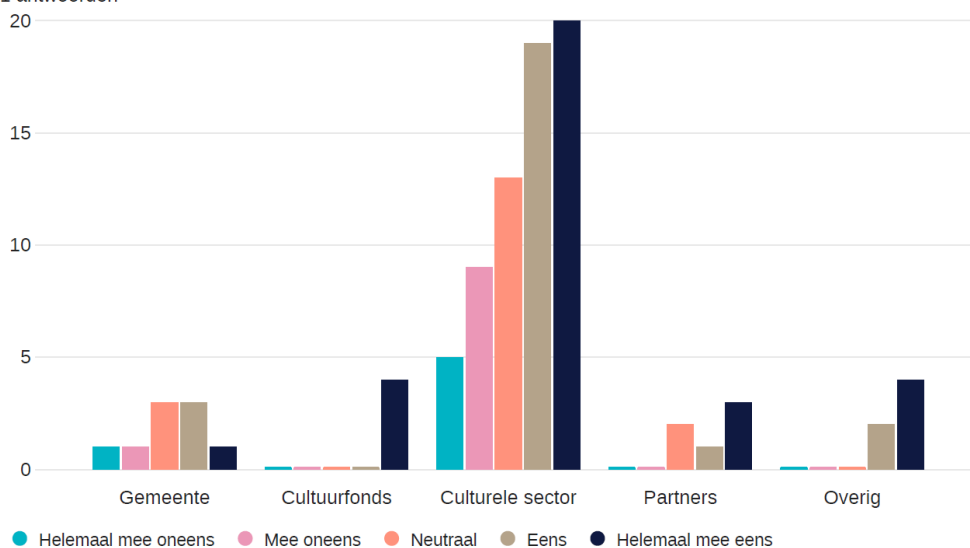

Figuur 17 Leiden heeft het Cultuurfonds nodig

De behoefte aan een Cultuurfonds bestaat bij de verschillende groepen die in dit onderzoek zijn bevestigd, al zijn ook hier de makers kritischer dan bijvoorbeeld de culturele instellingen en de amateurkunst.

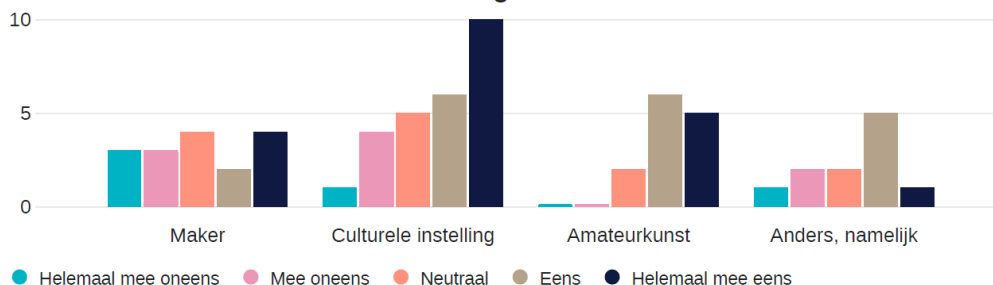
De stad heeft het Cultuurfonds nodig.

91 antwoorden

Figuur 18 Leiden heeft het Cultuurfonds nodig volgens de verschillende partijen

De stad heeft het Cultuurfonds nodig.

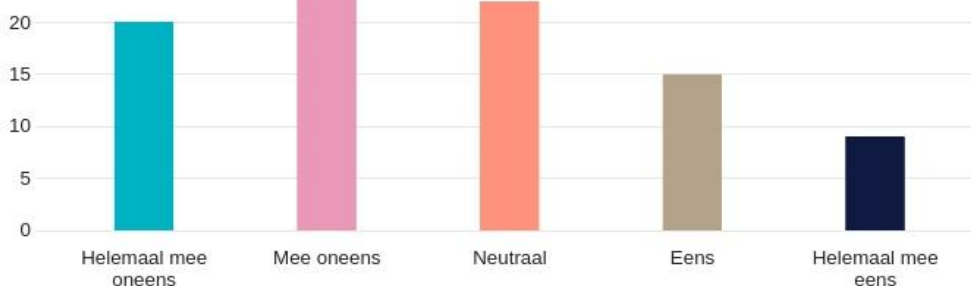
Figuur 19 Leiden heeft het Cultuurfonds nodig, verschillen binnen de culturele sector

De rol van het Cultuurfonds kan volgens de meeste respondenten niet door de gemeente worden overgenomen. In de interviews is vervolgens nader verkend waar de meerwaarde van het Cultuurfonds zit en waarom de gemeente deze rol niet zou kunnen overnemen. Het belangrijkste argument is het belang van een onafhankelijke partij met kennis van en een netwerk in de cultuursector en die rol kan vervuld worden door het Cultuurfonds. Enkele citaten die dit punt illustreren:

- *'[...] Je hebt wel iemand nodig die boven de partijen staat om het algemeen belang te behartigen, en daar zie ik een rol voor het Cultuurfonds en de cultuurmakelaar.'*
- *'Het maken van beleid moet bij de gemeente worden belegd, de uitvoering en subsidiëring zou bij een onafhankelijke club neergelegd moeten worden.'*
- *'Dit is iets wat je beter buiten de gemeente kan beleggen dan binnen de gemeente. [...] Je kan wel als gemeente met de missie meedenken, maar laat het verder aan het maatschappelijk middenveld over, dan is de drempel voor makers kleiner en het netwerk steviger. Dus de huidige manier van werken is echt wel beter dan het organiseren binnen de gemeente. Dat heeft wel echt meerwaarde.'*

Het Cultuurfonds is overbodig; de rol van het Cultuurfonds zou ook door de gemeente uitgevoerd kunnen worden.

90 antwoorden

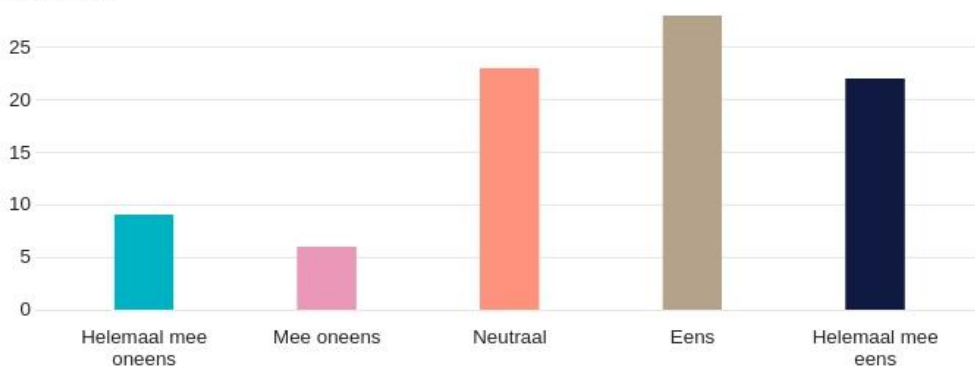

Figuur 20 Meerwaarde ten opzichte van de gemeente

Er bestaat bij alle groepen breed draagvlak voor een eigen fonds voor de cultuurmakelaar. Dit budget heeft hij nodig om zelf te kunnen bijdragen aan initiatieven. Wel wordt in de interviews door onder andere het Cultuurfonds, samenwerkingspartners en culturele partijen benoemd dat de term 'fonds' niet helemaal aansluit bij de werkelijke opdracht en activiteiten van het Cultuurfonds en mogelijke verkeerde verwachtingen schept over zowel financiële capaciteit van het fonds als de mogelijkheden voor subsidieaanvragen. Daarnaast spreekt een respondent de zorg uit dat wanneer het budget van het Cultuurfonds volledig wordt overgeheveld naar de gemeente, het gevaar bestaat dat het geld wordt besteed aan andere gemeentelijke doelen en niet bij cultuur terechtkomt.

De Cultuurmakelaar kan niet zonder eigen fonds.

88 antwoorden

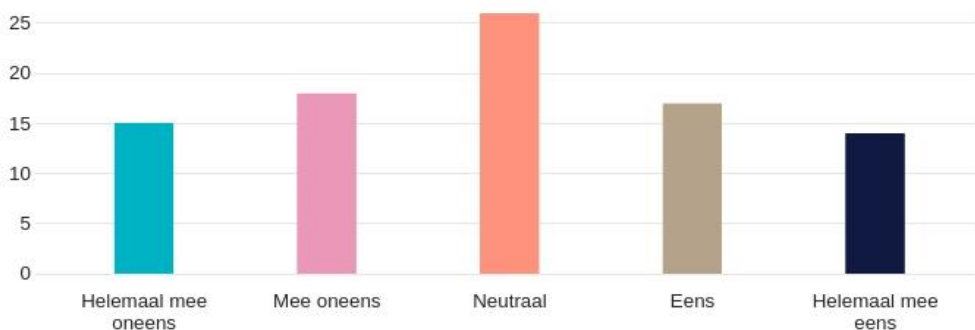

Figuur 21 Een eigen fonds voor de cultuurmakelaar

Er wordt verschillend gedacht over de vraag of het Cultuurfonds ook subsidies zou moeten verstrekken of dat die rol beter bij de gemeente belegd zou kunnen worden. Vanuit een culturele instelling wordt opgemerkt dat deze rol neergelegd kan worden bij de gemeente, maar dat het advies aan de gemeente dan wel zou zijn om een aparte adviescommissie aan te stellen. Wanneer ambtenaren die rol zelf gaan uitvoeren, dan voelt dat heel erg alsof beleidsmakers adviseren over de inhoud, aldus de betreffende respondent. Vanuit een andere culturele instelling wordt aangegeven dat het in de praktijk niet uitmaakt wie de subsidies verstrekt, de gemeente of het Cultuurfonds, maar dat het meer het beeld is wat je erbij hebt. De gemeente is anders en oogt bijvoorbeeld minder toegankelijk voor makers dan een Cultuurfonds. Daarbij wijst de respondent erop dat ook in andere gemeenten, zoals Amsterdam, een onafhankelijke commissie beslist over het al dan niet toekennen van subsidies.

Het Cultuurfonds zou zich vooral moeten richten op verbinden en aanjagen, het verstrekken van subsidies kan beter via de gemeente.

90 antwoorden

Figuur 22 Subsidieverstrekking door het Cultuurfonds

H5 | Conclusie en advies

In deze evaluatie is op basis van een documentstudie, een enquête en interviews onder de gemeente, samenwerkingspartners, de culturele infrastructuur en het Cultuurfonds een beeld geschetst van (de ervaringen met) de werking en effecten van het Cultuurfonds. In dit laatste hoofdstuk worden enkele conclusies getrokken en wordt een advies geformuleerd. Daarmee worden de volgende vragen beantwoord:

- In hoeverre wordt de opdracht van het Cultuurfonds gerealiseerd?
- Wat zijn de aanbevelingen voor de organisatie en uitvoering van het Cultuurfonds, uitgaande van de doelen in de Cultuurvisie?

5.1 Conclusie

Uit het merendeel van de gesprekken en de breed uitgezette vragenlijst blijkt dat het Cultuurfonds volgens de ondervraagden meerwaarde heeft: zij vinden dat Leiden een Cultuurfonds nodig heeft. Een onafhankelijke positie, waarbij aanvragen onafhankelijk beoordeeld worden en buiten de kaders van de gemeente geopereerd kan worden, wordt samen met uitgebreide kennis van de cultuursector en een goed netwerk binnen die sector, de gemeente en andere sectoren, van groot belang gevonden voor de culturele sector in Leiden.

De meerwaarde van het Cultuurfonds wordt op dit moment vooral gezien in het verbinden van partijen binnen de culturele sector (makers en culturele instellingen en makers onderling) en de samenwerking met andere sectoren. Dat partijen binnen het culturele veld door betrokkenheid van het Cultuurfonds worden verbonden, blijkt uit verschillende recente initiatieven, zoals theaterfestival OverActing, het initiatief Prikkelarm programmeren, de expositie Leiden Exposed en de voorstelling Ongerijmd van Theaterbolwerk Punch. De samenwerking van het Cultuurfonds met andere sectoren, in het bijzonder op het gebied van kennis en binnen het Handelshuis, is recent verbeterd. De samenwerking wordt gewaardeerd en komt concreet tot uitdrukking in bijvoorbeeld het initiatief Letterlijk Leiden en verschillende Handelshuisprojecten, waaronder de ontwikkeling van het Cultuurkwartier en de Uitagenda.

Het belang dat het Cultuurfonds kan hebben voor het makersklimaat wordt breed gedragen en de respondenten bedelen het Cultuurfonds een belangrijke rol toe in het ondersteunen en behartigen van de belangen van makers, zo blijkt uit deze evaluatie. Het effect in de praktijk is echter (nog) onvoldoende: de huidige bijdrage aan het makersklimaat wordt wisselend beoordeeld, waarbij vooral de makers zelf kritisch blijken te zijn op de invulling die hieraan wordt gegeven. Makers zijn in het bijzonder kritisch over de onduidelijke manier waarop en de beperkte mate waarin er subsidies worden verstrekt door het Cultuurfonds. Ook waar het gaat om het aanjagen van een onderscheidend aanbod zijn nog stappen te zetten, wat in lijn is met de opdracht die het Cultuurfonds, en daarbinnen de cultuurmakelaar, de komende jaren voor zichzelf ziet.

Het werven van gelden bij derden is een middel om de vier inhoudelijke doelen (meer) te kunnen realiseren. Deze opdracht wordt door het Cultuurfonds, de culturele sector en verschillende andere partijen als niet realistisch gezien wanneer deze wordt geïnterpreteerd als het vergroten van het budget van het Cultuurfonds. Het Cultuurfonds slaagt er niet in extra middelen vanuit het bedrijfsleven als aanvulling op haar budget te genereren. De opdracht lijkt meer kans van slagen te hebben als deze wordt gezien als het in cocreatie en door cofinanciering realiseren van culturele initiatieven met publieke en private partijen, zoals dat bijvoorbeeld gebeurde bij de projecten Letterlijk Leiden, Kennismakers, Peel Slowly and See en GAIA.

De huidige opdracht van het Cultuurfonds is breed en niet eenduidig geformuleerd volgens de respondenten, zo blijkt uit de bevindingen van deze evaluatie. De breedte van de huidige opdracht lijkt zich slecht te verhouden tot het beperkte budget van het Cultuurfonds en het feit dat binnen het Cultuurfonds slechts één persoon verantwoordelijk is voor de uitvoering van die opdracht: de cultuurmakelaar. De opdracht is ook niet voor alle betrokkenen, in het bijzonder de verschillende partijen binnen de cultuursector, duidelijk. Dit lijkt mede het gevolg te zijn van het gebruik van de benaming *Cultuurfonds*. De gemeente schetst in de Cultuurvisie de rolverdeling tussen gemeente en Cultuurfonds en het Cultuurfonds herkent zich hierin, maar deze rolverdeling blijkt niet als zodanig bekend te zijn bij alle betrokkenen in de cultuursector. Transparantie in onder meer rollen, doelen en procedures en de communicatie daarover is een aandachtspunt voor het Cultuurfonds.

5.2 Advies

Op basis van de bevindingen van deze evaluatie schetst BMC zoals gevraagd drie opties. De gemeente kan het Cultuurfonds bestendigen, dat wil zeggen het Cultuurfonds gaat door met de huidige opdracht en onder de huidige randvoorwaarden, de gemeente kan het Cultuurfonds in de huidige vorm afschaffen en de gemeente kan ervoor kiezen om het Cultuurfonds te versterken. Op basis van de uitkomsten van deze evaluatie zijn de voor- en nadelen van de drie opties uitgewerkt.

Optie 1: het Cultuurfonds bestendigen

De eerste optie is dat het Cultuurfonds in de huidige vorm wordt behouden. Hoewel de positief beoordeelde effecten dan blijven bestaan, geldt dat ook voor een aantal minder beoordeelde aspecten, zoals de onduidelijkheid ten aanzien van de opdracht die er nu bestaat in de culturele sector, in het bijzonder bij de makers. Ook het verschil van inzicht tussen gemeente en Cultuurfonds over onder meer de wenselijkheid en mogelijkheid van het genereren van extra financiële middelen voor het Cultuurfonds duurt voort. Het risico bestaat dat deze aspecten er op termijn toe leiden dat het Cultuurfonds minder effectief wordt en daarom adviseert BMC dit niet.

Optie 2: het Cultuurfonds afschaffen

De tweede optie is om het Cultuurfonds af te schaffen, waarna de middelen die daarmee worden vrijgespeeld terugvallen naar de gemeente. De gemeente kan deze middelen vervolgens inzetten voor subsidieverstrekking ten behoeve van de culturele sector, bijvoorbeeld via een gemeentelijk snelloket voor subsidies.

Hoewel hiermee meer eenduidigheid wordt gecreëerd ten aanzien van de wijze van subsidieverstrekking, zijn de nadelen van deze keuze dat de rol van het Cultuurfonds en daarbinnen de cultuurmakelaar als onafhankelijke verbinder en aanjager met een achtergrond in de sector verdwijnt - een aspect dat door de cultuursector juist als belangrijk voordeel wordt gezien. Daarmee verdwijnt ook de bijdrage die vanuit die rol wordt geleverd aan de eerder beschreven verbinding binnen de culturele sector en de concrete initiatieven die tot stand zijn gekomen. Ook de verbindingen die zijn gelegd tussen cultuur en kennis en binnen het Handelshuis verdwijnen dan in de huidige vorm. De flexibiliteit en responsiviteit wordt minder, omdat gemeenten werken volgens strakkere (juridische en bureaucratische) kaders en procedures. Hoewel de kosten voor de overhead van het Cultuurfonds na afschaffing direct beschikbaar komen voor subsidiëring, moet de gemeente voortaan alle aanvragen zelf behandelen, wat op zijn beurt weer zorgt voor een toename van de kosten voor de gemeente. Bovendien brengt het ontbreken van een onafhankelijke partij het bestuurlijke risico met zich mee dat aanvragers die hun aanvragen niet (geheel) gehonoreerd zien, zich noodgedwongen zullen melden bij de gemeenteraad. Er ligt dan geen (onafhankelijk) deskundig advies aan het besluit ten grondslag, maar uitsluitend een ambtelijk advies. Alles afwegend ziet BMC in deze evaluatie onvoldoende grond en voordelen om deze optie aan te bevelen.

Optie 3: het Cultuurfonds versterken

Het Cultuurfonds kan een effectief instrument zijn, mits de opdracht helder is en passend bij het beschikbare budget. Wanneer de gemeente wil voortbouwen op de waardering die er is voor het Cultuurfonds en de meerwaarde die wordt gezien, dan is op een aantal punten verbetering nodig. Allereerst moet de opdracht van het Cultuurfonds en daarmee van de cultuurmakelaar worden aangescherpt. Denk daarbij aan het schrappen van het werven van financiële middelen bij het bedrijfsleven om het budget van het Cultuurfonds aan te vullen als onderdeel van de opdracht en de (beelden en verwachtingen van) de rol van het Cultuurfonds als subsidieloket.

Een mogelijk alternatief is om voor de cultuurmakelaar een stimuleringsbudget beschikbaar te stellen om initiatieven die passen binnen de doelstelling om nieuw, kwalitatief hoogstaand en spraakmakend cultureel aanbod te stimuleren, in cofinanciering een impuls te kunnen geven. Voorwaarde daarbij is wel dat de gemeente en het Cultuurfonds zorgen voor duidelijkheid over wederzijdse verwachtingen, rollen, doelen en procedures en dat zij hierover duidelijk communiceren richting stakeholders. Wat kan worden aangevraagd bij de gemeente en wat bij het Cultuurfonds? Op welke doelen richt het Cultuurfonds zich (de komende jaren) en welke resultaten kunnen de verschillende stakeholders verwachten? Daarbij moet in het bijzonder aandacht zijn voor de makers.

De cultuurmakelaar wordt nu aangesteld voor een periode van vier jaar. Het is te overwegen om het mogelijk te maken deze termijn eenmalig te verlengen, bijvoorbeeld met een periode van twee jaar. Zo kunnen bepaalde initiatieven of ontwikkelingen met een langere doorlooptijd beter worden geborgd.

Het is in de toekomst van belang om het Cultuurfonds vaker dan één keer per tien jaar te evalueren. Dit kan bijvoorbeeld door aan het einde van iedere zittingsperiode van de cultuurmakelaar ervaringen op te halen bij de stakeholders om zo de tevredenheid over en de meerwaarde en effecten van het Cultuurfonds inzichtelijk en bespreekbaar te maken. De uitkomsten hiervan kunnen mede richting geven aan de opdracht die een volgende cultuurmakelaar mee krijgt.

Het borgen van onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van de cultuurmakelaar wordt door de respondenten als een van de belangrijkste voordelen gezien van de huidige uitvoering van het Cultuurfonds. Onafhankelijkheid kan in principe in elke optie en op verschillende manieren geborgd worden. Zo kan worden overwogen om, net zoals dat in bijvoorbeeld Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Groningen gebeurt, de advisering over het verlenen van subsidies te beleggen bij een onafhankelijke commissie in plaats van bij een onafhankelijke makelaar. Het aanstellen van een dergelijke commissie zorgt mogelijk voor een meer gebalanceerd en gewogen oordeel waardoor gevoelens van subjectiviteit en willekeurigheid in de beoordeling van aanvragen kunnen worden verminderd. Dit kan tevens de kwetsbaarheid verminderen die ontstaat doordat één cultuurmakelaar de volledige verantwoordelijkheid draagt voor de vereniging van taken van het Cultuurfonds. Een belangrijke voorwaarde daarbij is wederom dat de gemeente en een dergelijke commissie zorgen voor duidelijkheid over wederzijdse verwachtingen, rollen, doelen en procedures en dat zij hierover duidelijk communiceren richting stakeholders.

Daarnaast moet zo'n commissie in verhouding staan met het totale te vergeven subsidiebudget. Een commissie is namelijk relatief kostbaar en arbeidsintensief. Wanneer deze commissie de huidige rol van de cultuurmakelaar vervangt, gaat ook de rol van actieve aanjager en verbinder verloren, inclusief de huidige samenwerkingsrelaties, en blijft er enkel een subsidieloket over. Ook gaat de gewaardeerde roulatie van de cultuurmakelaar, en daarmee de accentverschillen, verloren en is de responsiviteit van een meerkoppige commissie minder dan van één cultuurmakelaar.

Bijlage 1 | Overzicht van bestudeerde documenten

- Aangepaste statuten Cultuurfonds Leiden 2018
- Subsidiebeschikkingen en -vaststellingen 2019-2022
- Uitvoeringsovereenkomst Cultuurfonds 2022-2023
- Uitvoeringsovereenkomst Cultuurfonds 2015-2018
- Jaarverslagen Cultuurfonds Leiden 2020 en 2021
- Evaluatie Cultuurfonds 2013
- CultuurVisie 2020 van de gemeente Leiden
- Planning- en controldocumenten gemeente Leiden
- Evaluatie Lucas van Leydenfonds
- Strategisch plan Cultuurfonds Leiden 2019-2023
- Uitvoeringsreglement Cultuurfonds Leiden, n.d.

Bijlage 2 | Vragenlijst

1. Waar bent u werkzaam of actief? (meerkeuze)
 - a. Gemeente
 - b. Cultuurfonds
 - c. Culturele sector
 - i. Als maker
 - ii. Bij een culturele instelling
 - iii. In de amateurkunst
 - iv. Anders, namelijk:... (open)

Aanvulling op antwoordcategorie c: In welke discipline bent u werkzaam/actief? 1. Dans, 2. Theater, 3. Muziek, 4. Beeldende kunst.

- d. Leiden&Partners
 - e. Centrummanagement Leiden
 - f. Bedrijfsleven
 - g. Anders, namelijk:... (open)
2. Heeft u afgelopen jaar contact gehad met het Cultuurfonds? (meerkeuze)
 - a. Ja
 - b. Nee
 3. Zo ja, waarvoor? (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)
 - a. Aanvragen subsidie (Werd de subsidie toegewezen of afgekeurd?)
 - b. Samenwerking
 - c. Kennis of advies
 - d. Anders, namelijk:... (open)
 4. Hoe tevreden bent u in het algemeen over het Cultuurfonds Leiden? (rapportcijfer 1-10)
 - a. Kunt u dit antwoord toelichten? (open)
 5. Wat doet het Cultuurfonds Leiden/de cultuurmakelaar volgens u? (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)
 - a. Subsidies verstrekken
 - b. Projecten initiëren
 - c. Partijen bij elkaar brengen
 - d. Agendasetting
 - e. Kennis delen en advies geven
 - f. Sponsoring vanuit het bedrijfsleven stimuleren
 - g. Anders, namelijk: (open)
 - h. Weet ik niet
 6. Wat zou het Cultuurfonds Leiden/de cultuurmakelaar volgens u (meer) moeten doen? (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)
 - a. Subsidies verstrekken
 - b. Projecten initiëren
 - c. Partijen bij elkaar brengen

- d. Agendasetting
- e. Kennis delen en advies geven
- f. Sponsoring vanuit het bedrijfsleven stimuleren
- g. Anders, namelijk:... (open)
- h. Weet ik niet

7. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het Cultuurfonds Leiden? *(vijfpuntsschaal, helemaal mee eens - mee eens - neutraal - mee oneens - helemaal mee oneens)*
- a. Het Cultuurfonds draagt bij aan de verbinding van de cultuur- en de kennissector.
 - b. Het Cultuurfonds verbetert het makersklimaat in Leiden.
 - c. Het Cultuurfonds zorgt ervoor dat meer inwoners met cultuur in aanraking komen.
 - d. De cultuurmakelaar zorgt voor meer verbinding en samenwerking *binnen* de kunst- en cultuursector.
 - e. Het Cultuurfonds draagt bij aan een internationaal onderscheidend cultureel aanbod.
 - f. Het Cultuurfonds stimuleert nieuw en kwalitatief hoogstaand en spraakmakend cultureel aanbod en investeert hierin.
 - g. De stad heeft het Cultuurfonds nodig.
 - h. De cultuurmakelaar kan niet zonder eigen fonds.
 - i. Zonder het Cultuurfonds zouden veel projecten niet doorgaan.
 - j. Het Cultuurfonds is overbodig; de rol van het Cultuurfonds zou ook door de gemeente uitgevoerd kunnen worden.
 - k. Het Cultuurfonds creëert meerwaarde voor de lokale cultuursector.
 - l. Het is duidelijk waarvoor ik bij het Cultuurfonds terecht kan.
 - m. Het Cultuurfonds is voldoende zichtbaar in het werkveld.
 - n. Het Cultuurfonds zou zich vooral moeten richten op verbinden en aanjagen, het verstrekken van subsidies kan beter via de gemeente.
 - o. Het Cultuurfonds communiceert duidelijk over de activiteiten die zij uitvoert.
8. Wat zijn volgens u de belangrijkste resultaten die het Cultuurfonds sinds 2020 heeft behaald? *(open vraag)*
9. Welke tip zou u willen meegeven aan het Cultuurfonds en/of de cultuurmakelaar? *(open vraag)*

Bijlage 3 | Respondenten

Functie/organisatie	Datum
Bestuur Cultuurfonds Leiden (1/2)	21 februari 2023
Directeur Theater Ins Blau	21 februari 2023
Directeur Leidse Schouwburg/Stadsgehoorzaal	21 februari 2023
Directeur Gebr. De Nobel	22 februari 2023
Bestuur Cultuurfonds Leiden (2/2)	22 februari 2023
Directeur Leiden&Partners	23 februari 2023
Directeur Cultuurfonds/Cultuurmakelaar	2 maart 2023
Directeur Museum De Lakenhal	2 maart 2023
Centrummanager	6 maart 2023
Maker	6 maart 2023
Programmamanager Leiden Kennisstad & Kennismakelaar	10 maart 2023
Makers (groepsgesprek)	10 maart 2023
Maker	10 maart 2023
Programmamanager Binnenstad & beleidsmedewerker cultuur	10 maart 2023
Wethouder	11 maart 2023
Maker	14 maart 2023
Maker	23 maart 2023

Bijlage 4 | Beschikkingen 2022

Organisatie	Projectnaam	Toekenning voor	Leidse partners	Toegekend bedrag
Stichting Floreat Musica	Trinity	Kunst combineren met wetenschap.		€ 4.000
Peel Slowly and See	Geluidskunstwerk	Geld naar kunst en kunstenaar.	Cultuurkwartier	€ 2.500
Dance Company the Kitchen	LUCID	Bijdrage aan artistieke, productie en marketing.		€ 4.000
Leidse Amateur Fotografen Vereniging	100 jaar LAFV	Photowalk	Divers	€ 750
Stichting Feest der Poëzie	De Zachte Kracht	-		€ 250
Theater Ins Blau	MeeMakers	Investeren in het maken, het experiment	Theater Ins Blau	€ 5.000
Stichting Stroomversnelling	Nature Calls	Samenwerking met Universiteit Leiden, spectaculair muzikaal programma.	Leiden2022, Universiteit Leiden	€ 5.000
Stichting STAD	Urban Creators	Jonge doelgroep de kans geven om binnen de toegepaste kunsten ondernemend aan de slag te gaan.		€ 1.000
Stichting ArtEcho	War Silence	Fototentoonstelling met internationaal toonaangevende fotograaf Aurelien		€ 2.500

		Villette.		
Stichting Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland	Een wintervertelling	Een voorstelling voor en met kinderen in de provincie Zuid-Holland.		€ 5.000
Gebr. de Nobel	Prikkelarm programmeren	Onderzoek hoe we prikkelarm kunnen programmeren voor jongeren.	Nobel	€ 16.700
Stichting Smart	Brave Young Minds	Optreden Yuval Noah Harari	Leiden2022, L&P, Brave New World	€ 5.000
Paul Cremers	Night Tribe	Installatie voor tijdens Nacht van Ontdekkingen	Open Call, Nacht van Ontdekkingen	€ 7.415
Pieterskerk Leiden	GAIA	Kunstwerk Aarde dat in Pieterskerk hangt	Leiden 2022, L&P, Pieterskerk, Stichting Behoud 3 October	€ 9.460
Stichting EST art foundation	EST11 Moving Perspective	Tentoonstelling met verschillende kunstenaars bij Papegaaisbolwerk		€ 4.000
Stichting STAD	Urban Creators	Creatieve ruimte voor jonge doelgroep		€ 700
Neza Kokol	Everything under control	Expositie in TROEF		€ 250
Neza Kokol	Troef	Expositie		€ 400
Nacht van ontdekkingen				€ 20.000
Sarah Fokke	Troef	Expositie		€ 625
TBPunch	Ongerijmd	Toneel	Schouwburg	€ 5.000
Bora Sekerci	Troef exhibit	Expositie		€ 600
Theaterfestival Overacting		Toneel	Schouwburg, ACPA univ	€ 10.000
Danscompany the kitchen	Mensenstelsel SSL	Performance seeing stars	Da Vinci College	€ 5.000
De Sterrenbeeldenstorm		Project NvO		€ 4.200

Letterlijk Talkshow november		Honoraria talkshow	Nobel, Sleutelstad TV	€ 5.000
Emma van Noort	Troef	Expositie		€ 650
Eva Burema	Troef	Expositie		€ 650
Suzanne Adelmeijer	Troef	Expositie		€ 650
Benjamin Maier	Troef	Expositie		€ 650
Alex Zeta	Troef	Expositie		€ 650
TBPunch	burger en theatertoetje	Toneel		€ 1.500
Podium Sleutelwoord		Spoken word		€ 480
Chloe Peres Labourdette	Troef	Expositie		€ 500
Timber Sommerdijk	Troef	Expositie		€ 500
Suze Hoek	Troef	Expositie		€ 500
Living Library	Letterlijk Leiden books `n bites	Performance		€ 2.600

NB De groen gearceerde initiatieven worden door het Cultuurfonds als echt onderscheidend aanbod gezien.

BMC

Databankweg 26D
3821 AL Amersfoort

Postbus 490
3800 AL Amersfoort

(033) 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

KvK BMC Advies 32078667
IBAN NL91 ABNA 0504035754
BTW NL80.86.63.598 B.01

Colofon

April 2023

Classificatie : Vertrouwelijk

Namen adviseurs :

- Marsha de Vries
- Abel Bakema
- Gitta Luiten

Projectnummer : PO032135

Kijk voor meer info op onze website: bmc.nl